

LEESVAARDIGHEID, Hoofdstuk 1 Inleiding leesvaardigheid

Paragraaf 1 Leesstrategieën

Opdracht 1

- 1 oriënterend/globaal
- 2 kritisch
- 3 intensief
- 4 globaal
- 5 studerend
- 6 zoekend
- 7 intensief
- 8 kritisch
- 9 studerend
- 10 oriënterend/globaal

Opdracht 2

- 1 door in het register te zoeken op 'tekststructuur' of 'tekststructuren'
- 2 op bladzijde 219 en verder

Paragraaf 2 Schrijfdoel

Opdracht 3

- 1 (succesvolle) liefdesrelaties; *ook goed*: de rol van de roze bril in relaties
- 2 informeren – Dat kun je bijvoorbeeld zien aan de derde alinea, waar het antwoord op een vraag wordt aangekondigd in de vorm van uitkomsten van een onderzoek. Dat wijst op uitleggen en dus: informeren.
- 3 alinea 3
- 4 alinea 7
- 5 alinea 9
- 6 geëngageerd (al. 1)
in het licht van (al. 2)
door een roze bril (al. 4)
ophemelen (al. 4)
nuance (al. 5)
geborgheid (al. 6)
weerklink vinden (al. 7)
pragmatisch (al. 8)
constructiever/constructief (al. 8/9)
sexy (al. 10)
erdoorheen zitten (al. 10)
relativeringsvermogen (al. 11)
- persoonlijk betrokken (meestal: betrokken bij maatschappelijke problemen)
- uit het oogpunt van
- op een positieve manier
- uitbundig prijzen; zeer positief beoordelen
- fijn onderscheid; klein verschil
- veiligheid
- instemming krijgen
- inspelend op de praktijk; niet handelend volgens een ideologie, maar door een zakelijke beoordeling van de feiten
- opbouwend
- aantrekkelijk
- een inzinking hebben
- het vermogen om de betrekkelijkheid van iets in te zien
- 7 het idealiseren van je partner / enthousiast en liefhebbend over elkaar [spreken]
- 8 Daarmee wordt bedoeld dat je, als je verliefd bent, bij je partner geen dingen ziet of merkt waardoor je misschien aan hem of haar gaat twijfelen.
- 9 (1) je blijft langer bij elkaar; (2) je bent gelukkiger; (3) je loopt minder tegen teleurstellingen op.
- 10 Voor de ideale partner betekent het dat de gewenste eigenschappen minder geïdealiseerd worden. Voor de werkelijke partner betekent het dat de karaktereigenschappen juist wel geïdealiseerd worden.
- 11 zes
- 12 Nietzsche en Freud beschouwen liefde en relaties als zaken waar je nauwelijks vat op kunt hebben; latere wetenschappers (zoals Van de Ven) beschouwen liefde als iets waar je best controle over kunt hebben.
- 13 B In alinea 9 staat een toelichting op iets wat in de laatste zin van alinea 8 genoemd wordt.
- 14 Meestal maak je statistieken op basis van de werkelijkheid, maar hier is het andersom en 'gehoorzaamt' de werkelijkheid aan de statistieken.
- 15 Als je op een constructieve, beheerste manier ruzie maakt, heb je minder kans op een scheiding. (Want uit het onderzoek bleek dat relaties van stellen die onbeheerst ruzie maakten, vaker waren uitgelopen op een scheiding.)
- 16 Ze geven aan op een 'constructieve manier' ruzie te maken: ze doen hun best er zo snel mogelijk achter komen waar de ruzie werkelijk om gaat, proberen zich in elkaar in te leven en geven elkaar de ruimte.
- 17 'maar dan denk ik al snel: wat doet dit er nu toe, in het licht van het grotere geheel.'
- 18 *Eigen antwoord.* – Het is een informerende tekst, want de auteur geeft uitleg over de werking van 'de roze bril' in relaties. Ze doet dat aan de hand van uitkomsten van onderzoek, met veel feiten en voorbeelden.
Dat de tekst informeren is – en dus een uiteenzetting – kun je ook zien aan de hoofdgedachte: dat is een constatering (zie het antwoord op vraag 19).

19 B Het idealiseren van je partner werkt in een (huwelijks)relatie beter dan rauw realisme.

Paragraaf 3 Tekstsoorten

Opdracht 4

1 het bekendmaken van de identiteit van een verdachte (door justitie)

2 tekst 2: C het vaststellen van een nieuwsfeit

tekst 3: B de mening van de auteur weergeven

tekst 4: A de lezer motiveren de tekst te lezen / B de mening van de auteur weergeven

3 autoriteit (al. 1)

– gezaghebbende personen/instellingen

tendens (al. 2)

– neiging; ontwikkeling

persoonlijke levenssfeer (al. 2)

– privacy

terughoudendheid (al. 4)

– reserve; iemand die terughoudend is, geeft weinig informatie prijs

in beginsel (al. 4)

– in principe (omdat men zich aan bepaalde stelregels wil houden)

met de vinger nawijzen (al. 4)

– beschuldigen

delict (al. 5)

– strafbaar feit; wat volgens de wet niet mag

4 op straat liggen (al. 1)

– openbaar zijn

in koelen bloede (al. 2)

– kalm en rustig, alsof er niets aan de hand is

klakkeloos (al. 5)

– zonder na te denken

zich beroepen op (al. 7)

– verwijzen naar iets of iemand om aan te tonen dat je gelijk hebt

etnisch (al. 7)

– van een bepaald volk of ras

relevant (al. 7)

– ter zake doende; op dat moment (of in die situatie) belangrijk

5 desperaat (al. 2)

– wanhopig

in het nauw drijven (al. 2)

– moeilijk maken

iemand ergens toe bewegen (al. 3)

– iemand ergens toe overhalen; motiveren

boost (Eng.) (al. 3)

– opleving; stoot extra energie

zich kunnen vinden in (al. 4)

– het eens zijn met

beproeven (al. 7)

– proberen; uittesten

terugdeinzen (al. 7)

– terugschrikken; niet doen om een bepaalde reden (angst/ernstige gevolgen)

6 in tekst 2 – In deze tekst wordt uitleg en informatie gegeven over het fenomeen 'privacybeleid'; er wordt onder andere verteld welke ontwikkeling er is in het omgaan met namen en foto's van verdachten, welke regels ervoor gelden en welke redenen er kunnen zijn om van die regels af te wijken.

7 in tekst 4 – In deze tekst komen diverse deskundigen aan het woord die verschillend denken over de actie van justitie om de identiteit bekend te maken van twee verdachten van een zwaar misdrijf: strafpleiter Inez Weski, politiewoordvoerder Wim Hoonhout, voormalig minister voor vreemdelingenzaken Rita Verdonk, voorzitter van de belangenclub van gedetineerden Jan Brandligt, CPB-woordvoerder Lysette Rutgers en OM-persofficier Wouter Bos.

8 in tekst 3 – Dat blijkt al duidelijk uit de titel van de tekst. Het standpunt wordt herhaald in de laatste alinea. De argumenten staan vooral in alinea 5 en 7.

De titel van tekst 4 duidt ook op een standpunt, maar het gaat in tekst 4 niet om het standpunt van de auteur van de tekst, maar om het standpunt van een van de geciteerde deskundigen (Jaap Brandligt, alinea 5).

9-12

	Hoofdgedachte	Schrijfdoel	Tekstsoort
Tekst 2	Er zijn regels voor het omgaan met namen en foto's van verdachten, maar er wordt om bepaalde redenen door politie en pers steeds vaker van die regels afgeweken. – constatering	informereren	uiteenzetting (zie ook de toelichting bij het antwoord op vraag 6)
Tekst 3	De lezer heeft niets aan de naam en de foto van een verdachte. / Er zijn geen journalistieke gronden voor het publiceren van naam en foto van een verdachte. – mening	overtuigen	betoog (zie ook de toelichting bij het antwoord op vraag 8)
Tekst 4	Er zijn argumenten voor en tegen het openbaar maken van namen en foto's van verdachten. – constatering	opiniëren	beschouwing (zie ook de toelichting bij het antwoord op vraag 7)

Paragraaf 4 Tekst en publiek

Opdracht 5

Tekst 5

1 voor jonge mensen met een havo- of vwo-diploma

2 (1) aan het onderwerp (studeren aan hbo of universiteit); (2) aan het taalgebruik; (3) aan de afbeelding

3 (1) De tekst gaat over studeren aan hbo of universiteit en over zaken die daarmee samenhangen: collegegeld, woonsituatie (uit- of thuiswonend / op kamers gaan), basisbeurs, studiefinanciering, ov-kaart enz. (2) a) Er komen geen moeilijke woorden/begrippen in de tekst voor (de meeste

jongeren die een havo- of vwo-opleiding doen, zijn bekend met het onderwerp) b) de lezer wordt met 'je' aangesproken. (3) De afbeelding toont een jonge student in een studiezaal.

Tekst 6

1 hoger opgeleide mensen die geïnteresseerd zijn in filosofie

2 (1) aan de inhoud; (2) aan het taalgebruik

3 (1) De tekst gaat over de filosoof Zeno; verder worden de filosofen Plato, Heraclitus, Frege en Chrysippus genoemd. (2) De tekst bevat a) jargon en moeilijke/onduidelijke woorden/begrippen, zoals 'stoïcijns', 'moreel oprecht', 'logica', 'de vrije wil' enz., en b) lange, gecompliceerde zinnen, zoals 'De ethische en sociale theorieën van de stoïcijnen zijn gebaseerd op het idee van een essentieel materialistische wereld, maar met inbegrip van de logos, Heraclitus' complexe idee van rede, natuur en het lot dat de wereld bezielt, en dient om de menselijke en kosmische ziel te verbinden.'

Tekst 7

1 (oudere) mensen die een dotterbehandeling moeten ondergaan

2 (1) aan het onderwerp; (2) aan het taalgebruik

3 (1) De tekst geeft achtergrondinformatie en uitleg over een dotterbehandeling: er wordt verteld wat het doel van de behandeling is (oprekken of wijder maken van een kransslagader) en hoe dat doel wordt bereikt (met ballonnetjes, die worden opgeblazen als ze in een vernauwd bloedvat zijn geschoven). (2) a) De tekst bevat wel wat vakjargon ('dilatatie' en PCTA), maar die woorden/begrippen worden toegelicht, zodat iemand die niet veel weet van medische zaken, de tekst toch goed kan begrijpen. b) De tekst bevat formuleringen als 'uw kransslagaders', 'uw bloed' en 'uw lichaam': dat duidt erop dat hij bedoeld is voor (oudere) volwassenen met een probleem in hun bloedvaten, waar iets aan gedaan gaat worden.

Hoofdstuk 2 Tekstopbouw

Paragraaf 1 De indeling van een tekst

Opdracht 1 (zie ook de controletekst hieronder)

1 de fusie van Sinterklaas en de Kerstman

2 inleiding = Het is ... en eenheid.

middenstuk = Het eerste ... ten goede.

slot = Het zal ... moeten doen.

3 A de actualiteit – Zie de publicatiedatum.

4 D een toekomstverwachting

5 deel 1: Het eerste

deel 2: Er zijn

deel 3: Uiteraard rijst

6 Voordelen (van een fusie)

7 Mogelijke problemen (bij een fusie)

8 Andere fusiepartner? / Nog meer fusiegeweld?

9 tweede alinea: Er is; derde alinea: Het voordeel; vierde alinea: Verder kan; vijfde alinea: Ten slotte

10 tweede alinea: Of de; derde alinea: De naam; vierde alinea: Zijn er

11 tweede alinea: De paashaas

12 Het schrijfdoel van de auteur is overtuigen: hij wil de lezers overhalen tot zijn standpunt dat Sinterklaas en de Kerstman moeten fuseren. Hij doet dat door allerlei voordelen van een fusie te noemen en door eventuele problemen enigszins te relativiseren of snel van een oplossing te voorzien.

13 Sinterklaas en de Kerstman moeten fuseren. / Een fusie van Sinterklaas en de Kerstman biedt voordelen en schept duidelijkheid.

Sinterclaus of Kerstsint? – controletekst

Inleiding

[1] Het is ieder jaar hetzelfde liedje. Sinterklaas is nog maar nauwelijks terug naar Spanje of de Kerstman dient zich aan. Het is eigenlijk fascinerend dat die twee nog allebei bestaan. In deze tijd, waarin dorpen samengaan tot grote gemeenten, ziekenhuizen en scholen fuseren tot gigantische instellingen en bedrijven zich steeds verder ontwikkelen tot weer grotere ondernemingen, is de inefficiëntie van deze twee fenomenen verbazingwekkend. Waarom fuseren ze eigenlijk niet? Dat biedt enkel voordelen en het schept ook een zekere duidelijkheid en eenheid.

Deel 1: Voordelen

[2] Het eerste voordeel valt natuurlijk te halen bij de inkoop van cadeaus. Nu kopen Sint en Kerstman gescheiden in, terwijl ze, wanneer ze samen zijn, gezamenlijk lucratieve inkoopcontracten kunnen sluiten met de speelgoedwinkels, snoepzaken en bakkers. Direct resultaat!

[3] Er is eveneens logistiek enorm veel winst te behalen. Nu gaan Sinterklaas (met pieten) en Kerstman beiden langs alle huizen. Twee keer binnen enkele weken. Zonde van tijd, geld en moeite. Zeker ook in deze tijd van gewenste energiebesparing en schaarste aan grondstoffen kan dat goedkoper.

[4] Het voordeel van deze fusie is ook dat de gebieden en thuisbases van Sinterklaas en de Kerstman naadloos in elkaar passen. Van Lapland tot Spanje is een perfect aaneengesloten gebied. Het dekt alle landen en biedt ook mooie uitvalswegen richting Oost-Europa en het Middellandse Zeegebied. Daar komt bij dat de Kerstman dochterondernemingen in de Verenigde Staten heeft, waar de Sint nog geheel niet zit.

[5] Verder kan een directe besparing gerealiseerd worden met het vervoer. Tezamen hebben ze een stoomboot, een paard en een slee met rendieren. Daar is direct rationalisatie mogelijk. Wellicht kan de stoomboot, met de meer en meer toegankelijke noordelijke vaarroute, zelfs ver noordwaarts komen, zodat de slee geheel verkocht kan worden. Investeerders hebben reeds interesse getoond voor slee en rendieren.

[6] Ten slotte is het ook zo dat Sint sterk is in de communicatie met zijn gedichten en met het dikke boek een goed databestand heeft met gegevens van alle mensen. Inderdaad, lang voordat Wikileaks ook maar bestond.

Deel 2: Mogelijke problemen

[7] Er zijn natuurlijk ook problemen, zoals fusiekosten. Die vallen gelukkig mee, zeker wanneer een inkrimping van het personeel kan plaatsvinden; dat zal alleen wel een zware slag zijn onder het pietenbestand. Verder zullen de kosten beperkt blijven: Sint en Santa hebben in uiterlijk vertoon (baard, rood pak) al veel overeenkomsten, dus de *branding* moet geen probleem zijn en kan snel gerealiseerd worden. Zelfs de kleuren (rood/wit) kunnen hetzelfde blijven.

[8] Of de fusie ook werkelijk gaat plaatsvinden, is de vraag. Centraal staat natuurlijk de kwestie van de *chief executive officer* – kortweg CEO. Wie wordt de eerste man? Gezien de anciënniteit heeft de Sint de oudste rechten, maar het marktgebied van de Kerstman is toch een slag groter. Een duoleiderschap wekt verwarring.

[9] De naam is natuurlijk ook nog een punt van discussie. 'Sinterclaus' zou kunnen of 'Kerstisint'. Eén geheel nieuwe naam is natuurlijk ook een optie, maar kost veel extra reclamegeld.

[10] Zijn er verder nog hobbels? Ja. Een lastig punt, dat momenteel onderzocht wordt, is het wel erg grote marktaandeel. Op Europees niveau wordt nu gekeken of de marktmacht van de nieuwe moloch niet te groot wordt. Er is zelfs sprake van een bijna-monopolie. Aan de andere kant vallen liefdadigheidsinstellingen, en daar worden beide spelers die nu samengaan toe gerekend, buiten deze wetgeving, omdat men er per saldo niet aan verdient. Maar goed, in ieder geval is het een punt van onderzoek.

Deel 3: Andere fusiepartner / Nog meer fusiegeweld?

[11] Uiteraard rijst de vraag of het fusiegeweld na de Sint-Kerstmanfusie wel ten einde is. Er is immers ook nog een paashaas. Die zal zijn knopen moeten tellen. Redt hij het nog in deze door zo'n grote speler gedomineerde markt of moet hij ook aanhaken? Dat laatste is een serieuze optie.

[12] De paashaas kan zeker aanvullend zijn. Waar Sinterklaas en de Kerstman de cadeaus altijd open en bloot op één bekende plek (bij de schoorsteen) leggen, is de paashaas creatiever. Hij verstopt zijn product – een product dat bovendien weer net iets anders is dan wat de Kerstman en de Sint leveren. Dat unieke kan de paashaas ook doen besluiten zelfstandig door te gaan en de niche van het product paasei en de unieke distributiewijze (verstoppertjes) juist tot handelsmerk te verheffen. Beide opties zijn aantrekkelijk, zeker wanneer meegenomen wordt dat de mensen ook wel eens zouden kunnen afhaken bij de eenheidsworst van Sint/Kerstman.

Slot: toekomstverwachting

[13] Het zal dus spannend blijven de laatste jaren. Zelf denk ik dat het geen tien jaar meer zal duren voordat bovenstaande fusiebewegingen realiteit zijn. Uiteraard zullen we dan nog wel eens heimwee hebben naar die unieke feesten, met ieder hun eigen karakteristieken. Maar de vooruitgang kunnen we niet tegenhouden. Daarom zullen Sint en Santa er toch aan moeten geloven, net als de dorpen, scholen, ziekenhuizen, regio's en ondernemingen dat ook hebben moeten doen.

Naar: Frank A.M. van den Heuvel, Noordhollands Dagblad, 7 december 2011

Paragraaf 2 Vaste tekststructuren

Opdracht 2

1 muziek en persoonlijkheid

2 C een voorbeeld / voorbeelden

3 een uiteenzetting – Je verwacht dat er een antwoord komt op de vraag of er een relatie is tussen muziek en persoonlijkheid. Bovendien staat in alinea 3 staat iets over een onderzoek: dat wijst op uitleggen of verklaren en dat gebeurt meestal in een uiteenzetting.

4 De relatie tussen muziekmaak en persoonlijkheid / De relatie tussen muziekmaak en karakter

5 Het ontstaan van muziekmaak

6 tegendraads (al. 1)

– dwars; eigenwijs; eigenzinnig

vervoering (al. 1)

– extase; verrukking

reflectief (al. 3)

– beschouwend; nadenkend

conventioneel (al. 3)

– gebruikelijk; door het vaste gebruik bepaald

neurotisch (al. 5)

– zenuwziek; ziekelijk zenuwachtig

extravert (al. 5)

– naar de buitenwereld (anderen) gericht

profiel (al. 6)

– beschrijving van iemands eigenschappen

adolescentie (al. 9)

– periode van volwassenwording (15-21 jaar)

conformisme (al. 9)

– aanpassing

radicaal (al. 9)

– ingrijpend; grondig

scala (al. 10)

– groot aantal soorten of variaties

7

categorie muziek	persoonlijkheidscategorie (of: dimensie)	sub-kenmerken
<i>Reflectief en Complex: jazz, blues, klassiek en folk</i>	- wel open voor nieuwe ervaringen - neurotisch - zorgvuldig - aardig	1 bang 2 somber

<i>Intens en Rebels: rock, alternatieve muziek en heavy metal</i>	- wel open voor nieuwe ervaringen - slordig - onaardig	1 vindt zichzelf niet aantrekkelijk
<i>Opgewekt en Conventioneel: pop, country, religieuze muziek</i>	- extravert - aardig - zorgvuldig	1 hulpvaardig 2 hoffelijk 3 sportief
<i>Energiek en Ritmisch: rap, hiphop, urban, soul, funk en dance/elektronische muziek</i>	- extravert - aardig	1 hulpvaardig 2 hoffelijk 3 sportief 4 vindt zichzelf aantrekkelijk

8 Ze gebruiken de 'Big Five' omdat elk mens daarop scoort; je krijgt dus altijd een resultaat waarmee je verder kunt.

9 In de adolescentie speelt conformisme een belangrijke rol: je zoekt binnen je vriendenkring gelijken en daarna versterk je elkaars muziekvoorkeuren.

10 Elke categorie muziek kent makkelijke en moeilijke (of: ingewikkelde) stukken.

11 de voorkeur van je ouders

12 de vierde: de voorkeur van je ouders

13 Alinea 13 is een uitwerking van de laatste zin van alinea 12 en daarna houdt de tekst op, zonder afronding: er wordt geen conclusie getrokken of samenvatting gegeven.

14 D vraag/antwoordstructuur – De vraag staat in alinea 2: 'Zijn er conclusies te trekken over het karakter van iemand op basis van zijn of haar muzieksmaak?'. De rest van de tekst geeft daar het antwoord op.

15 *Eigen antwoord.* – De tekst is een uiteenzetting: de auteur geeft door middel van uitspraken van 'muziekprofessor' Tom ter Bogt informatie – met uitleg en voorbeelden – over de relatie tussen muziek en persoonlijkheid.

Paragraaf 3 De alinea

Opdracht 3

1 internetgebruik en je hersenen / de invloed van internetgebruik op je hersenen

2 A de actualiteit

3 een betoog – Je verwacht argumenten voor de bewering in de titel dat een paar uur offline beter voor je brein is;

Of:

een uiteenzetting – Je verwacht een antwoord op de vraag uit alinea 3 of het wereldwijde web onze hersenen verandert.

4 A argumentatiestructuur – Als de tekst inderdaad een betoog is, dan ligt het voor de hand dat de structuur een argumentatiestructuur is.

Of:

C probleem/oplossingstructuur – Als het wereldwijde web onze hersenen inderdaad verandert, dan zou dat een probleem kunnen zijn (bijvoorbeeld dat we ons minder kunnen concentreren; zie alinea 2) waarvoor een oplossing gegeven wordt.

5 alinea 3

6 alinea 6

7 alinea 9

8 alinea 11

9 alinea 13

10 symbool staan (voor) (al. 1)

– kenmerkend zijn (voor); betekenen

fenomeen (al. 5)

– verschijnsel

impuls (al. 7)

– prikkel

continu (al. 8)

– doorlopend; zonder ophouden

optie (al. 8)

– keuze

cruciaal (al. 9)

– van groot belang; doorslaggevend; beslissend

dimensie (al. 10)

– aspect; element

plastisch (al. 10)

– wat de vorm betreft

analfabetisme (al. 12)

– het niet kunnen lezen en/of schrijven

koesteren (al. 12)

– iets goed bewaren of verzorgen omdat het belangrijk voor je is

11 Het lukt hem steeds slechter zich lang te concentreren.

12 A een onderzoek

13 'Ook gezonde hersenen veranderen door oefening.' (de eerste zin)

14 'Klikkende lezers deden namelijk niet alleen langer over de tekst, maar ze hadden er achteraf ook nog eens minder van onthouden. (de laatste zin)

15 B constatering – verklaring

16 Door het internetten raakt ons brein overbelast; daardoor slaan we minder informatie op en snappen we ook minder goed wat we lezen.

17 snelle behoeftebevrediging (al. 9)

18 a We gebruiken internet / sociale media.

b Onze hersenen raken verslaafd aan veel impulsen, afleiding en snelle behoeftebevrediging.

c Onze hersenen veranderen.

d Ons brein weet alleen nog maar raad met korte flitsen.

19 Dat je er lui van wordt in je bovenkamer. / Dat je geheugen er lui van wordt.

20 'Misschien is internetten inderdaad slecht voor je concentratie en geheugen.' (de eerste zin)

21 A De nadelige gevolgen van internet voor je brein zijn te verhelpen door elke dag een paar uur offline te blijven.

22 Hij wil de lezers informeren over de gevolgen van langdurig internetgebruik (en adviseert ze elke dag een paar uur offline te blijven).

23 A een aanbeveling

24 *Eigen antwoord.* – De tekst is een uiteenzetting: de auteur geeft uitleg over de gevolgen van internetgebruik voor onze hersenen. Hij doet dat onder andere aan de hand van uitkomsten van onderzoek.

Dat de tekst een uiteenzetting is, kun je ook zien aan de hoofdgedachte: dat is een constatering (zie het antwoord op vraag 21).

(De structuur van de tekst lijkt overigens het meest op die van een probleem/oplossingstructuur: het probleem is dat het gebruik van internet onze hersenen verandert; de oplossing is: elke dag een paar uur offline blijven. Het gaat in deze tekst vooral over het probleem; aan de (eenvoudige) oplossing wordt maar één zinnetje gewijd.)

Paragraaf 4 Tekstverbanden

Opdracht 4

1 (het nut van) een slecht humeur

2 relatief (al. 1)

in veel opzichten (al. 2)

doorgaans (al. 2)

afdoen (al. 4)

uitgerangeerd zijn (al. 5)

ergens de smoor over in hebben (al. 5)

alert (al. 5)

accuraat (al. 6)

zich van de wijs laten brengen (al. 8)

sceptisch (al. 9)

eerder een zegen dan een vloek (al. 11)

iemand met iets opscheppen (al. 11)

– betrekkelijk; in verhouding met andere zaken

– op veel gebieden; op veel aspecten

– meestal; gewoonlijk

– aanduiden, meestal met een negatieve betekenis

– niet meer functioneren

– ergens boos over zijn

– snel reagerend; oplettend

– nauwkeurig; precies

– zich laten afleiden

– kritisch; geneigd tot twijfel

– eerder positief dan negatief

– iemand met iets belasten

3

verband	signaalwoord(en) + alineanummer	uitleg
opsommend	bovendien (al. 6)	de opsomming bestaat uit uitkomsten van een onderzoek naar wat mensen opmerken als ze in een bepaalde stemming zijn
opsommend	- en (al. 2) - andere (al. 6) - ook (al. 7) - nog een ander (al. 10), ook (al. 10) - En (al. 11) - niet alleen ... maar ook (al. 12)	- het gaat om een opsomming van voordelen van positief ingesteld zijn - het gaat om een opsomming van onderzoeken - het gaat om een opsomming van zaken die Forgas wil weten/onderzoeken - het gaat om een opsomming van voordelen van een rotbui - het gaat om een opsomming van doelen/het nut van slechte buien - het gaat om een opsomming van voordelen van met je verkeerde been uit bed stappen
tegenstellend	- juist (al. 3) - evenwel (al. 4)	- onderzoeken wat fout kan gaan in de psyche van de mens <-> onderzoeken wat goed kan gaan - positieve psychologen (die zich liever bezighouden met wat er goed kan gaan) <-> negatieve psychologen (die stellen dat negatieve gevoelens en stemmingen ook waardevol zijn)
chronologisch	- eerst, vervolgens (al. 6) - eerst (al. 7), Enkele dagen later (al. 7), Daarna (al. 8) - Na tien jaar onderzoek (al. 9)	- geeft het tijdsverloop aan binnen een onderzoek - geeft het tijdsverloop aan binnen een onderzoek - geeft het tijdsverloop aan tussen het begin van Forgas' onderzoeken en nu
oorzakelijk	- door (al. 7)	oorzaak = proefpersonen aan een blijde of verdrietige gebeurtenis in hun leven te laten denken of naar vrolijke of sombere muziek te laten luisteren; gevolg = proefpersonen raken in een goede of slechte stemming

	- doordat (al. 10) - zodat (al. 11)	- oorzaak = mensen zijn gemotiveerd iets aan de oorzaak van hun slechte stemming te doen; gevolg = ze durven meer risico's te nemen - oorzaak = we ondernemen actie om de situatie te veranderen; gevolg = onze stemming kan verbeteren
toelichtend	Zo (al. 10)	- hier wordt een voorbeeld gegeven van hoe een rotbui moedig maakt
voorwaardelijk	- als (al. 2) - Als ... dan (al. 5)	- hier wordt de voorwaarde genoemd voor het feit dat het beter gaat met mensen: <i>als</i> mensen positief zijn ingesteld, <i>dan</i> gaat het beter met ze dan met mensen die minder zonnig door het leven gaan - hier wordt de voorwaarde genoemd voor het evolutionair uitgerangeerd zijn van rotbuiten: <i>als</i> ze alleen maar nadelen zouden hebben, <i>dan</i> zouden ze evolutionair al lang zijn uitgerangeerd
vergelijkend	- dan (al. 1) - dan (al. 2) - Evenals (al. 8) - dan (al. 8) - dan (al. 9)	- hier wordt onze situatie vergeleken vóór- en nádat we een 'geluksboek' hebben gelezen - hier worden positief ingestelde mensen vergeleken met mensen die minder zonnig door het leven gaan - hier worden de uitkomsten van twee onderzoeken met elkaar vergeleken - hier worden mensen met een slecht humeur vergeleken met mensen met een goed humeur - hier worden slechtgehumeurde mensen vergeleken met goedgemutste mensen
redengevend / argumenterend	- immers (al. 5) - want (al. 8)	- de reden of het argument voor de uitspraak dat negatieve stemmingen niet voor niets bestaan is dat ze anders [als ze alleen maar nadelen zouden hebben voor ons welzijn] evolutionair al lang zouden zijn uitgerangeerd - de reden of het argument voor de uitspraak dat de eersten zekerder zijn van hun herinneringen is dat ze zich minder van de wijs laten brengen door valse informatie of strikvragen
doel-middel	- om ... te (al. 3) - om ... te (al. 11) - om ... te (al. 11) - om ... te (al. 11) - om ... te (al. 12)	- middel = onderzoeken doen; doel = mensen helpen met wie het geestelijk slecht gaat - middel = slechte buien; doel = we gaan scherper opletten en nadenken over wat er mis zou kunnen zijn in ons leven - middel = slechte buien; doel = we gaan eerder en moediger actie ondernemen om de situatie te veranderen - middel = actie ondernemen; doel = de situatie veranderen - middel = wisselende stemmingen; doel = ons zo goed mogelijk door het leven te slaan
toegevend	hoewel (al. 12)	ondanks dat we het liefst allemaal vrolijk en gelukkig willen zijn, hebben we wisselende stemmingen nodig om ons zo goed mogelijk door het leven te slaan
samenvattend	al met al (al. 11)	hier worden alle uitkomsten van de onderzoeken van Joseph Forgas samengevat
concluderend	- Dus (al. 5) - dus (al. 6) - dus (al. 11)	<i>hier worden iedere keer conclusies getrokken die volgen uit het voorgaande:</i> - negatieve stemmingen bestaan (ondanks de evolutie) nog steeds, dus ze zullen wel nut hebben - klanten met een slechte bui herinnerden zich veel en maakten minder fouten, dus een slecht humeur zorgt ervoor dat je beter oplet - de onderzoeken van Forgas hebben het nut van een slecht humeur aangetoond, dus een slecht humeur is eerder een zegen dan een vloek - de onderzoeken van Forgas hebben het nut van wisselende stemmingen aangetoond, dus als je met je verkeerde been uit bed stapt, weet je dat dat je ook positieve dingen kan opleveren

	- dus (al. 12)	

Controletekst 4

Het nut van een rotbui

[1] *De geluksformule, Stuiten op geluk, Gelukkig zijn kun je leren.* Het aantal boeken dat belooft ons gelukkiger te maken dan [vergelijkend] we zijn, groeit met de dag. Grotere boekhandels die ook psychologieboeken verkopen, besteden er relatief veel plankruimte aan.

[2] Geluk is in, want als [voorwaardelijk] mensen positief zijn ingesteld, gaat het in veel opzichten beter met ze dan [vergelijkend] met mensen die minder zonnig door het leven gaan. De gelukkigen krijgen meer voor elkaar in het leven, zijn doorgaans geestelijk en lichamelijk gezonder en [opsommend] leven langer. Dat beweren althans onderzoekers die gespecialiseerd zijn in 'positieve psychologie', een betrekkelijk nieuwe tak van wetenschap.

[3] Positieve psychologen zetten zich af tegen de gewoonte in de psychologie om vooral te onderzoeken wat er allemaal fout kan gaan in de psyche van de mens. Ze houden zich juist [tegenstellend] liever bezig met wat er zoal goed kan gaan, in de hoop dat hun onderzoeken meer mogelijkheden bieden om [doel-middel] mensen te helpen met wie het geestelijk slecht gaat.

[4] De stroming is bijzonder populair en lijkt zelfs een beetje de negatieve psychologie, om het zo maar even te noemen, te verdringen. Niet alle onderzoekers laten zich evenwel [tegenstellend] van de wijs brengen. Steeds vaker valt in vakliteratuur te lezen dat negatieve gevoelens en stemmingen óók waardevol zijn en dat die dus niet zomaar mogen worden afgedaan als onwenselijk.

[5] Een van die psychologen is Joseph Forgas van de University of New South Wales in Sydney, Australië. Dwars tegen de trend in deed hij de afgelopen tien jaar allerlei interessante onderzoeken naar de voordelen van een slechte bui, een rothumeur. Forgas is ervan overtuigd dat negatieve stemmingen niet voor niets bestaan. Als [voorwaardelijk] ze alleen maar nadelen zouden hebben voor ons welzijn, dan zouden ze immers [redengevend/argumenterend] evolutionair al lang zijn uitgerangeerd. Dus [concluderend] wat zou het nut kunnen zijn van met je verkeerde been uit bed stappen? Waarmee kunnen we onszelf troosten als we ergens de smoor over in hebben? Hiermee: een rotbui maakt een mens alerter, kritischer en argwanender dan [vergelijkend] een goede bui.

[6] In een van zijn onderzoeken liet Forgas klanten ondervragen die een kantoorboekhandel verlieten. Hij peilde eerst [chronologisch] hun stemming en vroeg vervolgens [chronologisch] welke voorwerpen op de toonbank naast de kassa ze zich konden herinneren. De klanten met een slechte bui bleken zich meer voorwerpen te kunnen herinneren. Ze maakten bovendien [opsommend] minder fouten. Mensen met een goed humeur meenden zich zelfs spullen te herinneren die er helemaal niet stonden. In andere [opsommend] onderzoeken kreeg Forgas dezelfde uitkomsten. Een slecht humeur zorgt er dus [concluderend] voor dat je beter oplet en zaken accurater in je geheugen opslaat, zo concludeert de Australische psycholoog.

[7] Forgas wilde ook [opsommend] weten of een slechte bui invloed heeft op het geheugen op langere termijn. Hij liet een groep proefpersonen eerst [chronologisch] scènes van een huwelijk of een ongeluk zien op een beeldscherm in zijn lab. Hij liet ze in zijn lab zelfs getuige zijn van een schijnbaar spontane ruzie, gespeeld door acteurs. Enkele dagen later [chronologisch] bracht hij dezelfde proefpersonen in een goede of slechte stemming door [oorzakelijk] hen aan een blijde of verdrietige gebeurtenis in hun leven te laten denken of naar vrolijke of sombere muziek te laten luisteren.

[8] Daarna [chronologisch] liet hij ze de scènes beschrijven die hij ze een paar dagen eerder had laten gezien. Evenals [vergelijkend] bij het 'toonbankonderzoek' was de uitkomst dat mensen met een slecht humeur een beter geheugen hebben dan [vergelijkend] mensen met een goed humeur. Maar dat niet alleen. De eersten zijn zekerder van hun herinneringen, want [redengevend/argumenterend] ze laten zich minder makkelijk van de wijs brengen door valse informatie of strikvragen.

[9] Na tien jaar onderzoek [chronologisch] is Forgas er heilig van overtuigd dat negatieve stemmingen een positieve invloed hebben op ons geheugen. Andere onderzoeken, onder meer in de Verenigde Staten en Duitsland, bevestigen dit nut van een rotbui. Slechtgehumeerde mensen zijn oplettender, bedachtzamer en sceptischer dan [vergelijkend] goedgehumte mensen.

[10] Onderzoekers in China hebben nog een ander [opsommend] voordeel van een rotbui ontdekt: het maakt moedig. Zo [toelichtend] durven mensen meer risico's te nemen wanneer ze een slecht humeur hebben. Dat komt waarschijnlijk doordat [oorzakelijk] ze gemotiveerder zijn om iets aan de oorzaak van hun negatieve stemming te doen. Verder maakt een rotbui ook [opsommend] eerlijk. Mensen met een goede bui schuiven verantwoordelijkheid en schuld makkelijk af naar anderen, terwijl de chagrijnen meer de schuld bij zichzelf zoeken.

[11] 'Een slecht humeur is dus [concluderend] al met al [samenvattend] eerder een zegen dan een vloek', stelt Joseph Forgas. De evolutie heeft ons opgescheept met slechte buien om [doel-middel] ervoor te zorgen dat we dan scherper op gaan letten en beter gaan nadenken over wat er mis zou kunnen zijn in ons leven. En [opsommend] om [doel-middel] ervoor te zorgen dat we eerder en moediger actie ondernemen om de situatie te veranderen, zodat [oorzakelijk] onze stemming kan verbeteren.

[12] Hoewel [toegevend] we het liefst allemaal altijd vrolijk en gelukkig willen zijn, hebben we wisselende stemmingen nodig om [doel-middel] ons zo goed mogelijk door het leven te slaan, zegt Forgas. Als je met je verkeerde been uit bed stapt, weet je dus [concluderend] dankzij zijn onderzoeken dat je die dag niet alleen chagrijniger dan gemiddeld zal zijn, maar ook [opsommend] oplettender, kritischer en moediger. Je kunt daar je voordeel mee doen.

Naar: José van der Sman, Elsevier, 4 februari 2012

Paragraaf 5 Oefenen met teksten

Opdracht 5

1 slimme verpakkingen

2 D het belang voor de lezer

3 een uiteenzetting – Je verwacht informatie over slimme verpakkingen. Dat kun je bijvoorbeeld zien aan de ondertitel: *Hoe verpakkingstechnologie verspilling kan tegengaan.*

4 B probleem/oplossingstructuur – In de eerste alinea wordt gesproken over 'een gigantisch' probleem, maar ook over de oplossing: nieuwe verpakkingstechnologieën.

5 alinea 3 – De actieve verpakking / Actieve verpakkingen

6 alinea 6 – De MAP-verpakking (*modified atmosphere packaging*)

9 klassieke (al. 1)	– traditionele; gebruikelijke
uitmonden (al. 2)	– eindigen
sociale context (al. 5)	– situatie met andere mensen
croost (al. 6)	– kinderen; nageslacht

- aan iets onderhevig zijn (al. 6)
- subtiel (al. 6)
- gezichtsverlies (al. 7)
- essentieel (al. 8)
- in zijn schulp kruipen (al. 9)
- met de staart tussen de benen (al. 11)
- coulissen (al. 11)
- focussen (al. 12)
- door iets beïnvloed of bepaald worden
- bijna niet merkbaar
- verlies van prestige; verlies van aanzien
- zeer belangrijk; onmisbaar
- zich in zichzelf terugtrekken; niet durven volhouden
- beschaamd
- toneelgordijnen; hier betekent 'de coulissen in sluipen': stilletjes uit het zicht verdwijnen
- concentreren
- 10** Ze maken het verlies groter en zien er een bewijs in dat ze ook op andere terreinen een 'loser' zijn.
- 11** **'Sterker: ons** zelfbeeld hangt daarvan af. Uit wat we bij anderen zien, leiden we af hoe we er zelf **voor staan.**'
- 12** Bij dieren wordt er gestreden, en dat is het dan. Mensen willen zich steeds maar weer met elkaar meten, niet alleen bij spelletjes.
- 13** Jongens willen zich graag onderscheiden. Meisjes voelen zich niet prettig als ze de competitie met een vriendinnetje moeten aangaan.
- 14** (1) weinig competitiedrang hebben (niet iedereen krijgt het mee bij de geboorte); (2) verwaarloosd of mishandeld zijn (dan voel je je niet veilig genoeg om een spel te doen); (3) faalangstig zijn (dan voel je je zo onzeker dat je soms geen spelletje aandurft).
- 15** ook + andere invloeden
- 16** In alinea 11 vertelt Klopstra over sporters die zich schamen als ze hebben verloren. Die rennen weg en verstoppen zich.
- 17** Je kunt kijken wat je ervan kunt leren, waar je iets hebt laten liggen, en wat je de volgende keer anders kunt doen. / Door te analyseren waar het is misgegaan, kun je jezelf weer verbeteren.
- 18** Iemand die niet wil verliezen, wil vooral van anderen winnen. Een topsporter wil alleen van zichzelf winnen.
- 19** A een aanbeveling
- 20** informeren – De auteur legt uit hoe het komt dat niet iedereen tegen zijn verlies kan (aan de hand van uitkomsten van wetenschappelijke onderzoek en de kennis van een ervaringsdeskundige).
- 21** A Niet iedereen kan goed tegen zijn verlies, maar met verliezen kun je wel leren omgaan.
- 22** *Eigen antwoord.* – De tekst is een uiteenzetting (zie ook antwoord 20) en heeft een verklaringsstructuur. In alinea 2 wordt een constatering gedaan, namelijk dat sommige mensen het moeilijk vinden een nederlaag te incasseren (= verschijnsel). In de rest van de tekst wordt uitgelegd hoe dit komt (= verklaring).

Opdracht 7

- 1** cosmetische operaties
- 2** A de actualiteit – Het gaat hier om een nieuwsbrief van een privé-kliniek.
Of: C voorbeeld – Alinea 1 laat zien hoe gewoon cosmetische operaties gevonden worden (daar gaat de rest van de tekst over).
- 3** een beschouwing – Je verwacht een antwoord op de vraag uit alinea 2 of het inderdaad 'normaal' gevonden wordt om een cosmetische ingreep te laten doen.
Of:
een betoog – Je kunt de titel ook als een standpunt opvatten.
- 4** B vraag/antwoordstructuur – Zie antwoord 3.
Of:
A argumentatiestructuur – Als de tekst inderdaad een betoog is, dan ligt het voor de hand dat de structuur een argumentatiestructuur is.
- 5** alinea 3
- 6** alinea 7
- 7** alinea 9
- 8** alinea 18
- 9** moreel (al. 3) – ethisch; wat te maken heeft met hoe het hoort / met normen over wat goed en slecht is
- voorkomen (al. 4) – uiterlijk
- ethiek (al. 7) – wetenschap die zich bezighoudt met wat goed en slecht is / met de vraag welke gedragingen en activiteiten toelaatbaar zijn en welke niet
- consulent (al. 7) – een deskundige raadgever
- esthetiek (al. 7) – schoonheidsleer
- speculeren (al. 9) – dingen bedenken die misschien waar zijn of gebeuren
- naargeestig (al. 11) – somber; treurig
- impliciet (al. 12) – stilzwijgend; niet uitdrukkelijk gezegd (maar wel bedoeld)
- grondslag (al. 13) – basis
- autonoom (al. 17) – onafhankelijk
- intrinsiek (al. 18) – vanuit jezelf
- verworden (al. 19) – veranderen in (meestal met een negatieve betekenis, maar dat is hier niet het geval)
- 10** (1) Vroeger hadden maar enkele kinderen een beugel of een bril, nu is dat tachtig procent. (2) De discussie over wel of geen ooglidcorrectie wordt steeds meer bij de koffieautomaat gevoerd [= is dus heel gewoon aan het worden]. (3) Volgens het blad *LINDA*. zijn we 'definitief om' als het gaat om cosmetische behandelingen. *Het Parool* meldde dezelfde maand in een interview dat botox 'geen big deal' meer is. [= volgens de media vinden we cosmetische behandelingen heel gewoon].
- 11** Maartje Schermer vindt het uiterlijk 'irreëel', omdat de norm lijkt te worden bepaald door de beeldcultuur (media) en met de beelden uit die beeldcultuur wordt ontzettend gesjoemeld.
- 12** Sociale druk is de druk die vanuit de maatschappij op ons wordt uitgeoefend. / Sociale druk is de norm waaraan we volgens de maatschappij moeten voldoen.
- 13** B vergelijkingen
- D voorbeelden

14 Irene Mathijssen bedoelt met 'bizarre situatie' de situatie waarin er geen regelgeving is, zodat artsen die cosmetische handelingen uitvoeren, alleen onderworpen zijn aan hun eigen beroepsethiek.

15 (1) Nederlandse vrouwen verbinden schoonheid minder met hun identiteit.

(2) Biologisch gezien komen Nederlandse vrouwen al vrij dicht in de buurt van het huidige westerse ideaalbeeld dat door internet over de hele wereld is verspreid: lang, blank, slank en een goede vetverdeling.

16 Je zelfbeeld vorm je op basis van indrukken (blikken en waarderingen) die je van anderen krijgt.

17 Mensen gaan niet meer van je houden omdat je een glad gezicht hebt. [= Mensen vinden je niet opeens aardiger omdat je er mooier uitziet.]

18 Schoonheid wordt voor het grootste deel bepaald door de vorm van het gezicht, de symmetrie en hoe dat met de rest samenhangt.

19 Nee, want zo'n behandeling heeft wel zin voor mensen die één specifieke behandeling al heel lang op hun wensenlijstje hebben staan (om bijvoorbeeld van hun flaporen, wijnvlek of cup AA af te komen).

20 (1) Als we blijven denken dat de mens individueel, autonoom en maakbaar is, dan zou botox over dertig jaar heel geaccepteerd kunnen zijn.

(2) Uiterlijk kan minder belangrijk worden als we in Europa een stuk armer worden, want dan wordt schoonheid een luxegoed.

21 opiniëren – Zie antwoord 23.

22 B Cosmetische operaties lijken heel gewoon te worden, maar het hangt van ontwikkelingen in de toekomst af of dat zo blijft.

23 *Eigen antwoord.* – De tekst is een beschouwing, want de auteur wil de lezers zelf hun mening laten vormen over het verschijnsel cosmetische operaties. Ze schetst ontwikkelingen en geeft verschillende meningen van deskundigen.

De tekst is geen betoog. Het standpunt uit de titel is mogelijk gebaseerd op de werkelijkheid die vrouwenglossy's creëren (dat we in Nederland 'om' zijn als het gaat om cosmetische operaties) en de reactie daarop van Liesbeth Woertman dat in Nederland driekwart van de vrouwen tevreden is over hun uiterlijk.

De structuur van de tekst is een vraag/antwoordstructuur. De vraag staat in alinea 2: Is het 'normaal' om een cosmetische ingreep te laten doen?

De rest van de tekst geeft daar verschillende antwoorden op.

ARGUMENTEREN, Hoofdstuk 1 Standpunten en argumenten

Paragraaf 1 Standpunten

Opdracht 1

- 1 Ik ga nooit meer naar het kerstbal van school. (negatief standpunt)
- 2 Italië is het perfecte vakantieland. (positief standpunt)
- 3 Die Mariken is echt contactgestoord! (positief standpunt)
- 4 Ik ben er nog niet uit of we een nieuwe hond nemen of niet. (standpunt van twijfel)
- 5 Ik weet niet of we nu zo blij moeten zijn met het vertrek van Geert. (standpunt van twijfel)
- 6 Laten we lekker uitgebreid Chinees gaan eten. (positief standpunt)
- 7 Gelukkig is alles weer zoals het hoort. (positief standpunt)
- 8 Demy was geen aanwinst voor het team. (negatief standpunt)

Opdracht 2

- 1 Het is beter om een realistische grens (16 jaar is prima) goed te handhaven.
- 2 De beste manier om met iemand te praten is face to face.
- 3 Het is zorgwekkend dat er weinig studenten in Nederland kiezen voor een opleiding tot ingenieur.
- 4 Het is een wijdverbreide misvatting dat mensen en honden als het ware één roedel vormen, waarin wij onze positie moeten vinden.

Paragraaf 2 Soorten argumenten

Opdracht 3

- 1 Ik ben geen voorstander van gescheiden klassen.
- 2 Het lijkt mij stug dat jongenshersenen in korte tijd zo zijn veranderd.
- 3 D argumentatie op basis van vermoedens

Opdracht 4

- 1 'Tot ons vijfde levensjaar herinneren wij ons sowieso niets.' De stelligheid van deze zin verbaast mij.
- 2 Ik herinner me hoe mijn moeder en mijn oudste zusjes steenkool pikten bij de school naast ons waarin Duitsers gelegerd waren.
Met name herinner ik mij dat het Duitse soldaatje dat achter ze aankwam, het had over *tot schießen* (3,5 jaar). Ik herinner me de man die aan het ontbijt zat omdat hij 's nachts uit de trein naar Duitsland was gesprongen die achterlangs liep en die toevallig bij ons aanklopte (3,5 jaar).
Ik herinner mij de parachutes met voedselpakketten die iets verderop naar beneden kwamen terwijl ik aan de hand van mijn zusje naar huis liep (4 jaar).
- 3 A argumentatie op basis van feiten

Opdracht 5

- 1 Er is wereldwijd rond het jaar 2050 zo'n 70 tot 100 procent meer landbouwgrond nodig.
- 2 De technologie kan de ontwikkelingen niet bijbenen.
- 3 D argumentatie op basis van wetenschap

(Bij opdracht 6 t/m 10 zijn standpunt en argument ter verduidelijking toegevoegd.)

Opdracht 6

B argumentatie op basis van nut
standpunt: We moeten onmiddellijk stoppen met biobrandstof.
argument: Afschaffen van biobrandstof levert geld op.

Opdracht 7

A argumentatie op basis van feiten
standpunt: Texelse bijen moeten in een station vermeerderd worden.
argument: Bijen van het eiland Texel lijden nauwelijks onder bijensterfte. De bijensterfte op het eiland is jaarlijks meestal niet hoger dan 1 à 2 procent, met een maximum van 6 procent. Het Nederlandse gemiddelde ligt op 21 procent. De Texelse bijen blijken genetisch bepaalde weerstand te bezitten.

Opdracht 8

B argumentatie op basis van normen en waarden
standpunt: Met het EK en WK moeten we samen zijn/kijken.
argument: Naar Oranje kijk je immers niet alleen.

Opdracht 9

A argumentatie op basis van autoriteit

standpunt: Het is onzin dat het belangrijker is om op school Engels in plaats van Nederlands goed aan de kinderen te leren.

argument: Binnen de taalkunde is iedereen het erover eens dat iemand die zijn moedertaal nooit goed heeft geleerd, er ook niet in zal slagen een andere taal op acceptabel niveau te leren beheersen.

Opdracht 10

A argumentatie op basis van feiten

standpunt: Ouder worden is helemaal niet erg.

argument: Ouderen kunnen tot op hoge leeftijd actief blijven. In de Verenigde Staten zijn werknemers van 70, 80 jaar of ouder heel gewoon, zeker in de wetenschap. De 82-jarige Jürgen Habermas, een van de grootste levende filosofen, kreeg een aanstelling in de VS, nadat hij in Frankfurt met pensioen was gestuurd

FORMULEREN, Hoofdstuk 1 Correct formuleren

Paragraaf 0 De standaardfoutenlijst

Opdracht 1

--

Paragraaf 1 Dubbelop

Opdracht 2

1 kennelijk + klaarblijkelijk – 1.2 tautologie

Verbetering:

Deze trendviewer heeft vroeger vaak rake voorspellingen gedaan, maar kennelijk zat hij er bij het voorspellen van de nieuwste woningtrends behoorlijk naast.

Of:

Deze trendviewer heeft vroeger vaak rake voorspellingen gedaan, maar hij zat er bij het voorspellen van de nieuwste woningtrends klaarblijkelijk behoorlijk naast.

2 verbieden + geen – 1.5 dubbele ontkenning

Verbetering:

Veel ouders verbieden hun studerende kinderen om naast hun studiefinanciering een lening af te sluiten bij commerciële banken, want die vragen een veel hogere rente.

Of:

Veel ouders eisen van hun studerende kinderen dat ze naast hun studiefinanciering geen lening afsluiten bij commerciële banken, want die vragen een veel hogere rente.

3 eis + moest – 1.3 pleonasme

Verbetering:

De voorzitter van de medezeggenschapsraad stelde als eis dat de directie alle stukken voor de vergadering minimaal één week van tevoren aanleverde.

Of:

De voorzitter van de medezeggenschapsraad vond dat de directie alle stukken voor de vergadering minimaal één week van tevoren moest aanleveren.

4 op + op – 1.1 onjuiste herhaling

Verbetering:

Eigenlijk had op zo'n lange koudeperiode halverwege de maand maart geen enkele natuurliefhebber meer gerekend.

5 voorkomen + niet – 1.5 dubbele ontkenning

Verbetering:

Gelukkig slaagde de brandweer erin te voorkomen dat de uitlaande brand in de houtzagerij oversloeg naar een naastgelegen winkelcentrum.

Of:

Gelukkig slaagde de brandweer erin ervoor te zorgen dat de uitlaande brand in de houtzagerij niet oversloeg naar een naastgelegen winkelcentrum.

6 van + van – 1.1 onjuiste herhaling

Verbetering:

Je moet van iemand als Louis, die zijn hele leven nog geen spat heeft uitgevoerd en al twintig jaar een uitkering heeft, echt geen optimale werkinstelling verwachten.

7 stomme sufferd – 1.3 pleonasme

Verbetering:

Waarom heeft die sufferd van een Henri de docent scheikunde zo beledigd dat hij nu een maand geschorst is voor dat vak?

Of:

Waarom heeft die stommerd van een Henri de docent scheikunde zo beledigd dat hij nu een maand geschorst is voor dat vak?

8 Plotseling + ineens – 1.2 tautologie

Verbetering:

Plotseling zakte tijdens de derde set het te strak gespannen volleybalnet naar beneden, waardoor de wedstrijd enige tijd onderbroken moest worden.

Of:

Tijdens de derde set zakte het te strak gespannen volleybalnet ineens naar beneden, waardoor de wedstrijd enige tijd onderbroken moest worden.

9 je + bedenken – 1.4 contaminatie van 'bedenken' en 'je realiseren'

Verbetering:

Voordat jullie echt besluiten om naar Australië te emigreren, moeten jullie wel goed bedenken dat jullie ouders dat vreselijk zouden vinden.

Of:

Voordat jullie echt besluiten om naar Australië te emigreren, moeten jullie je wel goed realiseren dat jullie ouders dat vreselijk zouden vinden.

10 rekenschap houden – 1.4 contaminatie van 'rekening houden' en 'rekenschap afleggen'

Verbetering:

Jochem moet tijdens die lange, koude zeereis naar Antarctica wel rekening houden met zijn zwakke gezondheid.

Opdracht 3

1 de normaalste gang van de wereld – 1.4 contaminatie van 'de normaalste zaak van de wereld' en 'de normale gang van zaken'

Verbetering:

Je moet niet doen of vernielingen aanrichten tegenwoordig de normaalste zaak van de wereld is.

Of:

Je moet niet doen of vernielingen aanrichten tegenwoordig de normale gang van zaken is.

2 afleren + niet – 1.5 dubbele ontkenning

Verbetering:

Karima zou eindelijk moeten afleren om het stopwoordje 'echt' te gebruiken.

Of:

Karima zou eindelijk moeten leren om niet het stopwoordje 'echt' te gebruiken.

3 zonk + naar beneden – 1.3 pleonasme

Verbetering:

Het door een torpedo getroffen marineschip zonk langzaam in het koude, donkere oceaanoever.

4 weerhouden + niet – 1.5 dubbele ontkenning

Verbetering:

De directeur wil ons ervan weerhouden om volgende week te gaan staken als duidelijk wordt dat de zomervakantie voor leerlingen een week korter wordt.

Of:

De directeur wil ons ervan overtuigen om volgende week niet te gaan staken als duidelijk wordt dat de zomervakantie voor leerlingen een week korter wordt.

5 irriteerde zich – 1.4 contaminatie van 'irriteren' en 'zich ergeren'

Verbetering:

De premier ergerde zich enorm toen een van de Kamerleden besloot dat hij een hoofdelijke stemming wilde over het wetsvoorstel.

Of:

Het irriteerde de premier enorm toen een van de Kamerleden besloot dat hij een hoofdelijke stemming wilde over het wetsvoorstel.

6 Correct (Ik verzoek u vriendelijk hier enkele ogenblikken op mij te wachten.)

7 pleegt + gewoonlijk – 1.3 pleonasme

Verbetering:

De voorzitter begrijpt niet waarom de secretaris er nog niet is, want hij heeft niets van zich laten horen en hij pleegt op tijd te komen.

Of:

De voorzitter begrijpt niet waarom de secretaris er nog niet is, want hij heeft niets van zich laten horen en hij komt gewoonlijk op tijd.

8 komt zeldzaam voor – 1.4 contaminatie van 'komt zelden voor' en 'is zeldzaam'

Verbetering:

De oehoe is een prachtige vogel, maar in Nederland komt hij de laatste jaren slechts zelden voor; overigens is recentelijk in Twente weer een broedpaartje gesignaleerd.

Of:

De oehoe is een prachtige vogel, maar in Nederland is hij de laatste jaren zeldzaam; overigens is recentelijk in Twente weer een broedpaartje gesignaleerd.

9 aangenaam + genoeg – 1.3 pleonasme

Verbetering:

Meneer Jansen op de Haar, het is mij een genoeg eindelijk met u en uw prachtige dochter Irene kennis te maken.

Of:

Meneer Jansen op de Haar, het is mij aangenaam / ik vind het aangenaam eindelijk met u en uw prachtige dochter Irene kennis te maken.

10 Aan + aan – 1.1 onjuiste herhaling

Verbetering:

Aan de regels die de school heeft op het gebied van roken en alcoholgebruik houden noch de docenten noch de leerlingen zich.

Paragraaf 2 Fouten met verwijzwoorden

Opdracht 4

1 het

2 ze

3 hij

4 het

5 het

6 hem

7 hij, hij

8 haar

Opdracht 5

1 zijn

2 zijn, het

- 3 zijn, zijn, zijn
- 4 haar
- 5 haar, ze
- 6 het, het
- 7 hem, zijn
- 8 haar, ze

Opdracht 6

- 1 hun, ze
- 2 hen, zij
- 3 hen
- 4 zij, hen, hen
- 5 zij, hun
- 6 hen
- 7 hun, ze
- 8 ze, hun, hun

Opdracht 7

- 1 Dit (Dat), dat
- 2 wat
- 3 dat
- 4 wie
- 5 dat
- 6 wat, dat
- 7 wat
- 8 dat

Opdracht 8

- 1 van wie
- 2 waarmee
- 3 waaraan
- 4 waarover, waarlangs
- 5 waar
- 6 aan wie, wat
- 7 waaraan
- 8 waarover

Opdracht 9

- 1 Het spannendste verhaal dat ik ooit gelezen heb, is *De madonna van Nedermunster* van Hubert Lampo.
- 2 De bergbeklimmer zei dat hij met zijn vaste partner en diens vrouw de Matterhorn wilde bedwingen.
Of:
De bergbeklimmer zei dat hij met zijn vrouw en zijn vaste partner de Matterhorn wilde bedwingen.
- 3 Het Commissariaat voor de Media heeft zijn besluit om de NCRV te beboeten voor sluikreclame na een ander onderzoek herzien.
- 4 De alcohol had bij de jonge festivalgangers al snel zijn werk gedaan, want ze wankelden traag van het ene naar het andere podium.
- 5 Het instituut Socrates geeft zijn adviezen aan alle leerlingen en studenten, waarvan het de adres- of e-mailgegevens heeft.
- 6 De gemeenteraad heeft besloten dat hij het geld wat bestemd was voor armoedebestrijding, gaat uitgeven aan een prestigieus nieuw theater.
- 7 De pr-medewerkster zei tegen de schoolleiding dat de directie vaker contact met de ouders van de leerlingen moest zoeken.
Of (misschien wat minder voor de hand liggend?): De pr-medewerkster zei tegen de schoolleiding dat zij (als pr-medewerkster) vaker contact met de ouders van de leerlingen moest zoeken.
- 8 Vincent kent een meisje dat ons wel kan helpen met het invoegen van de illustraties in de tekst.

Opdracht 10

In Nederland werkt slechts een gering aantal vrouwen fulltime. Als het kabinet een betere basis voor de economie wil creëren, zal het het vrouwelijk arbeidspotentieel moeten mobiliseren. Dit kan namelijk een belangrijke bijdrage leveren aan het succes van een onderneming, zeker wanneer die alleen door mannen geleid wordt. Dat stelt professor Fetze Alsvanouds van de universiteit van Harderwijk. Hij leidde een onderzoekscommissie die afgelopen vrijdag haar bevindingen wereldkundig maakte. Voor het onderzoek dat anderhalf jaar duurde, ondervroegen de commissieleden enkele honderden managers. De meesten van hen onderschreven dat bedrijven met meer vrouwen betere resultaten behalen. Een van de oorzaken is dat vrouwen vaak zorgvuldig omgaan met hun personeel, dat daardoor beter zijn best doet om te presteren.

Paragraaf 3 Incongruentie

Opdracht 11

- 1 Zowel de Nederlandse politie als Interpol is van mening dat er een internationale DNA-databank moet komen.
- 2 De aanpassing van de ontslagregelingen bij het bedrijfsleven en de meeste overheidsdiensten veroorzaakt grote onzekerheid onder de werknemers.

- 3 Vwo-leerlingen met een gemiddeld eindexamencijfer van acht of hoger wordt gevraagd zich aan te melden bij de Socrates Honour Society.
- 4 Het resultaat van de opiniepeilingen over de spelregels, die gehouden zijn onder de leden van zevenhonderd Nederlandse tennisverenigingen, zal worden gepubliceerd in het blad van de KNLTB.
- 5 Deze ondernemer was in de jaren zeventig een van de eersten die een vestiging in het Verre Oosten hebben geopend.
- 6 Een groot aantal van de merendeels zeer gemotiveerde vwo-examenleerlingen protesteerde bij de schoolleiding, omdat de herkansingen op maandag waren gepland.
- 7 Uit een recente enquête blijkt dat bijna vijftig procent van de Nederlanders het liefst onmiddellijk naar de gulden als munteenheid zou terugkeren.
- 8 Zowel de dader van de overval als het slachtoffer voelde niets voor een confrontatie om de impact van de gebeurtenis te bespreken.

Paragraaf 4 Dat/als-constructie

Opdracht 12

- 1 Nederland en België moeten samen één competitie voor betaald voetbal opzetten, omdat de clubs van beide landen te weinig inkomsten hebben om internationaal mee te tellen, als we op de huidige voet verdergaan.
- 2 Eurohaters zijn van mening dat de Nederlandse belastingbetaler het slachtoffer wordt, wanneer ons land doorgaat met het steunen van Zuid-Europese landen.
- 3 Theodore geeft al enkele maanden geen cent van zijn zakgeld meer uit, omdat hij de nieuwste iPad wil kopen, zodra hij voldoende geld heeft gespaard.
- 4 Veel hoogopgeleide mannen geven in dit onderzoek aan dat ze een gelukkiger gezinsleven zouden hebben, als zij het iets rustiger aan konden doen.
- 5 Mijn buurman bouwt een hoge schutting om zijn tuin, zodat zijn nieuwe vriendin, die een ware zonzonbidster is, daar in de zomer onbespied in de zon kan liggen, als die omheining straks klaar is.

Paragraaf 5 Foutieve samentrekking

Opdracht 13

- 1 *Eigen antwoord*; meervoud/enkelvoud
(Deze tweeërdieners verdienen jaarlijks anderhalve ton, maar hun zoon verdient slechts dertigduizend euro.)
- 2 *Eigen antwoord*; het eerste 'had' is hulpwerkwoord, het tweede 'had' is zelfstandig werkwoord.
(De docent had goed nagekeken en had volkomen gelijk dat hij het antwoord fout rekende.)
- 3 *Eigen antwoord*; enkelvoud/meervoud
(Op deze ijsbaan wordt nog wel eens een marathon verreden, maar worden geen allround kampioenschappen gehouden.)
- 4 *Eigen antwoord*
Een jongere van tegenwoordig ziet veel meer van de wereld dan zijn ouders. (Dat wordt in het algemeen correct gevonden.)
- 5 *Eigen antwoord*
Op de voormalige vuilnisbelt Westerveld worden volgend jaar vrijesectorwoningen gebouwd en een schitterend recreatiecentrum. (Dit wordt in het algemeen correct gevonden, maar het is nog beter om gebouwd aan het eind van de zin te plaatsen.)
- 6 *Eigen antwoord*; het eerste 'is' is hulpwerkwoord, het tweede 'is' is koppelwerkwoord
(Mevrouw Krikke is op haar vijfentwintigste lerares geworden en is dat tot op de dag van vandaag.)

Opdracht 14

N.B. De weggelaten woorden zijn steeds tussen haakjes toegevoegd.

- 1 De overmoedige handelaar zag altijd nieuwe kansen op de markt, maar (de overmoedige handelaar zag) helaas zijn eigen beperkingen niet in.
- 'de overmoedige handelaar' heeft beide keren dezelfde betekenis, beide keren dezelfde vorm (enkelvoud) en beide keren dezelfde grammaticale functie (onderwerp); 'de overmoedige handelaar' mag je weglaten.
- 'zag' is de eerste keer het werkwoord 'zien', maar de tweede keer deel van het werkwoord 'inzien'; 'zag' mag je niet weglaten.
- Verbetering:
De overmoedige handelaar zag altijd nieuwe kansen op de markt, maar zag helaas zijn eigen beperkingen niet in.

- 2 Onze buurman werd bij zijn pensionering benoemd tot ridder in de orde van Oranje-Nassau en (onze buurman werd) door de gemeente het ereburgerschap aangeboden.
- 'onze buurman' heeft niet beide keren dezelfde grammaticale functie: de eerste keer is 'onze buurman' onderwerp, de tweede keer meewerkend voorwerp (aan onze buurman).
'werd' zou je wel mogen weglaten, maar dat kan niet in deze zin.
- Verbetering:
Onze buurman werd bij zijn pensionering benoemd tot ridder in de orde van Oranje-Nassau en hem werd door de gemeente het ereburgerschap aangeboden.

- 3 De prijzen van Nike-artikelen zijn wellicht hoger, maar de kwaliteit (zijn?) heel wat beter.
- meervoud/enkelvoud
- Verbetering:
De prijzen van Nike-artikelen zijn wellicht hoger, maar de kwaliteit is heel wat beter.

4 Jullie studie over duurzaam bouwen vond ik bijzonder boeiend en (jullie studie over duurzaam bouwen) zal ik in de toekomst zeker gebruiken bij het ontwerpen van mijn kantoorpanden.

- De zin is correct, want 'jullie studie over duurzaam bouwen', heeft beide keren dezelfde betekenis, beide keren dezelfde vorm (enkelvoud) en beide keren dezelfde grammaticale functie (lijdend voorwerp); 'jullie studie over duurzaam bouwen' mag je weglaten.

5 De meivakantie duurt dit jaar twee weken en (de meivakantie) brengen we dus lekker in Italië door.

- 'de meivakantie' is de eerste keer onderwerp van de zin en de tweede keer, lijdend voorwerp; 'de meivakantie' mag je dus niet weglaten.

- Verbetering:

De meivakantie duurt dit jaar twee weken en die brengen we dus lekker in Italië door.

6 Beroepsinbreker K.R. heeft het slachtoffer eerst een klap op zijn hoofd gegeven en (beroepsinbreker K.R. heeft het slachtoffer) daarna van zijn geld en zijn creditcard beroofd.

- 'beroepsinbreker K.R.' heeft beide keren dezelfde betekenis, beide keren dezelfde vorm (enkelvoud) en beide keren dezelfde grammaticale functie (onderwerp); 'beroepsinbreker K.R.' mag je weglaten.

- 'heeft' heeft beide keren dezelfde betekenis (voltooid verleden tijd), beide keren dezelfde vorm (enkelvoud) en beide keren dezelfde grammaticale functie (hulpwerkwoord); 'heeft' mag je weglaten.

- 'het slachtoffer' is de eerste keer meewerkend voorwerp (aan het slachtoffer) en de tweede keer lijdend voorwerp; 'het slachtoffer' mag je niet weglaten.

- Verbetering:

Beroepsinbreker K.R. heeft het slachtoffer eerst een klap op zijn hoofd gegeven en hem daarna van zijn geld en zijn creditcard beroofd.

7 De oude man is onwel geworden en (de oude man is) per ambulance naar het ziekenhuis gebracht.

- 'de oude man' heeft beide keren dezelfde betekenis, beide keren dezelfde vorm (enkelvoud) en beide keren dezelfde grammaticale functie (onderwerp); 'de oude man' mag je weglaten.

- 'is' is de eerste keer hulpwerkwoord, maar de tweede keer koppelwerkwoord; 'is' mag je niet weglaten.

- Verbetering:

De oude man is onwel geworden en is per ambulance naar het ziekenhuis gebracht.

8 *The Blair Witch Project* was een heel enge film, maar (*The Blair Witch Project*) had ik desondanks voor geen goud willen missen.

- *The Blair Witch Project* is de eerste keer onderwerp en de tweede keer lijdend voorwerp; *The Blair Witch Project* mag je niet weglaten.

- Verbetering:

The Blair Witch Project was een heel enge film, maar die film had ik desondanks voor geen goud willen missen.

Paragraaf 6 Foutieve beknopte bijzin

Opdracht 15

1 A Backpackend door Australië zocht Tim naar 'de stad in het midden' waarvan hij gedroomd had.

2 B Door deze platen van travertijn helemaal glad te schuren maakt de steenhouwer ze geschikt voor vensterbanken en gevelbekleding.

3 B Na als acteur vele successen gevierd te hebben bleek Jeroen Krabbé ook als schilder veel belangstelling te wekken.

4 A Hard werkend aan haar scriptie had Denara niet in de gaten dat het al na middernacht was.

5 B Eindelijk eerste geworden mocht de marathonloper zijn naam op de zilveren beker onder die van zijn voorgangers laten graveren.

Opdracht 16

Bijvoorbeeld:

a Lopend door het warme, zonovergoten landschap kreeg ik het met de minuut warmer. (correct)

a Lopend door het warme, zonovergoten landschap druppelde het zweet langs mijn slapen. (ongrammaticaal)

b Om betere cijfers voor tekstbegrip te halen las Miranda elke week twee Nederlandse romans. (correct)

b Om betere cijfers voor tekstbegrip te halen zijn de oefenteksten in *Nieuw Nederlands* extra lastig. (ongrammaticaal)

c Eindelijk op de vakantiebestemming aangekomen moesten de jongens in het donker hun tent opzetten. (correct)

c Eindelijk op de vakantiebestemming aangekomen bleek onze hotelkamer aan anderen verhuurd te zijn. (ongrammaticaal)

d Na in twee uur de hele route te hebben afgelegd kon ik mijn medaille ophalen bij het wedstrijdsecretariaat. (correct)

d Na in twee uur de hele route te hebben afgelegd lag mijn medaille al klaar bij het wedstrijdsecretariaat. (ongrammaticaal)

e Hem kennende verwacht ik niet dat hij op tijd komt voor de vergadering. (correct)

e Hem kennende zal hij wel weer te laat zijn voor de vergadering. (ongrammaticaal)

Opdracht 17

1 Rekening houdend met de wensen van de bedevaartgangers naar Lourdes zal de touringcar (onderwerp) dit jaar door Parijs gaan en ook Moissac aandoen.

- Onjuist, want niet 'de touringcar' houdt rekening met de bedevaartgangers, maar de chauffeur of de reisorganisatie.

- Verbetering 1 (de beknopte bijzin omgezet in een gewone bijwoordelijke bijzin):

Omdat de reisorganisatie rekening wil houden met de wensen van de bedevaartgangers naar Lourdes, zal de touringcar dit jaar door Parijs gaan en ook Moissac aandoen.

- Verbetering 2 (het onderwerp van de hoofdzin veranderd):

Rekening houdend met de wensen van de bedevaartgangers naar Lourdes zal de chauffeur van de touringcar (onderwerp) dit jaar door Parijs gaan en ook Moissac aandoen.

2 Ingesneeuwd in een hoge berghut doodden de bergwandelaars (onderwerp) de tijd met dobbelen en kaarten. (correct)

3 Na vorige week eindelijk een nieuwe televisie gekocht te hebben kwam ik (onderwerp) er vandaag achter dat het toestel morgen voor de helft van de prijs te koop is. (correct)

4 Om op tijd op school te komen is de trein (onderwerp) voor mij het enige geschikte vervoermiddel, want de eerste bus vertrekt pas om acht uur.

- Onjuist, want niet 'de trein' komt op tijd op school.

- Verbetering 1 (de beknopte bijzin omgezet in een gewone bijwoordelijke bijzin):

Als ik op tijd op school wil komen, is de trein voor mij het enige geschikte vervoermiddel, want de eerste bus vertrekt pas om acht uur.

- Verbetering 2 (het onderwerp van de hoofdzin veranderd):

Om op tijd op school te komen is moet ik (onderwerp) wel met de trein reizen, want de eerste bus vertrekt pas om acht uur.

5 Totaal ongemotiveerd voor het vak maatschappijleer haalden de vierdeklassers (onderwerp) gemiddeld een 3,9 op hun toets. (correct)

6 De Duitse flitspaal met hoge snelheid passerend deed een rode flits (onderwerp) mij krachtig maar te laat op mijn rem trappen.

- Onjuist, want niet 'de rode flits' passeert de flitspaal, maar de 'mij' uit de hoofdzin.

- Verbetering 1 (de beknopte bijzin omgezet in een gewone bijwoordelijke bijzin):

Toen ik de Duitse flitspaal met hoge snelheid passeerde, deed een rode flits mij krachtig maar te laat op mijn rem trappen.

- Verbetering 2 (het onderwerp van de hoofdzin veranderd):

De Duitse flitspaal met hoge snelheid passerend trapte ik (onderwerp) vanwege een rode flits (onderwerp) krachtig maar te laat op mijn rem.

7 Pas na uren onderhandeld te hebben kon de prachtige klassieke Jaguar van inspecteur Morse eindelijk van eigenaar wisselen.

- Onjuist, want niet 'de prachtige klassieke Jaguar van inspecteur Morse' heeft onderhandeld, maar bijvoorbeeld de inspecteur zelf en/of de koper.

- Verbetering 1 (de beknopte bijzin omgezet in een gewone bijwoordelijke bijzin):

Pas nadat de garagehouder en de koper uren onderhandeld hadden, kon de prachtige klassieke Jaguar van inspecteur Morse eindelijk van eigenaar wisselen.

- Verbetering 2 (het onderwerp van de hoofdzin veranderd):

Pas na uren onderhandeld te hebben kon inspecteur Morse (onderwerp) zijn prachtige klassieke Jaguar eindelijk van eigenaar laten wisselen.

8 Lezend in een oude boekrol met Hebreeuwse teksten bracht de taxi (onderwerp) de beroemde professor naar de Koninklijke Bibliotheek, waar de man een lezing zou houden.

- Onjuist, want niet 'de taxi' leest in de boekrol met Hebreeuwse teksten, maar de beroemde professor.

- Verbetering 1 (de beknopte bijzin omgezet in een gewone bijwoordelijke bijzin):

Terwijl de geleerde las in een oude boekrol met Hebreeuwse teksten, bracht de taxi de beroemde professor naar de Koninklijke Bibliotheek, waar de man een lezing zou houden.

Of iets als:

Terwijl de beroemde professor las in een oude boekrol met Hebreeuwse teksten, bracht de taxi hem naar de Koninklijke Bibliotheek, waar de man een lezing zou houden.

- Verbetering 2 (het onderwerp van de hoofdzin veranderd):

Lezend in een oude boekrol met Hebreeuwse teksten reed de beroemde professor (onderwerp) in de taxi naar de Koninklijke Bibliotheek, waar de man een lezing zou houden.

Paragraaf 7 Zinnen onjuist begrenzen

Opdracht 18

1 In 2005 verlieten 1957 uitgeprocedeerde asielzoekers vrijwillig ons *land*, *terwijl* 1323 mensen gedwongen werden uitgezet.

2 Het na lange procedures afwijzen van asielaanvragen blijft een politiek zeer gevoelig *onderwerp*, *omdat* er beslissingen worden genomen die het leven van mensen totaal kunnen veranderen.

3 Kinderopvang is duur. Zo betaal je in 2011 een minimum van 65 euro per *maand*. *Dat* is 21 euro meer dan het jaar *ervoor*. *Bij* een modaal inkomen betaal je 113 *euro*, *wat* maandelijks 27 euro meer is dan een jaar geleden.

4 Steeds meer rectoren van universiteiten pleiten de laatste tijd voor een verplichte studie in het buitenland, niet alleen in Nederland, maar ook in België. *Daar* acht de rector magnificus van de universiteit van Antwerpen, net als alle andere voorstanders, een verplichte studie in het buitenland *nodig*, *want* studenten gaan dan breder denken, zijn meer internationaal gericht en krijgen internationale contacten.

5 De overheid heeft de subsidies op cultuur drastisch *verlaagd*, *wat* betekent dat veel orkesten geen geld meer krijgen uit de staatskas. En als ze niet op zoek gaan naar andere bronnen van *inkomsten*, *zullen* ze worden opgeheven, waardoor de musici werkloos worden.

Paragraaf 8 Onjuiste inversie

Opdracht 19

1 Bij deze brief ontvang je de nieuwste concertagenda en je kunt ons natuurlijk bellen voor meer informatie over data, prijzen en programmering.

Of:

Bij deze brief ontvang je de nieuwste concertagenda en natuurlijk kun je ons bellen voor meer informatie over data, prijzen en programmering.

2 Van zijn ouders mocht Ton geen cabaretier worden en dus is hij maar in het onderwijs gegaan. (correct)

3 Na elke wedstrijd gaat ons volleybalteam een uurtje naar de disco, maar Naomi wilde deze keer niet mee, omdat ze naar haar vriendje moest.
Of:

Na elke wedstrijd gaat ons volleybalteam een uurtje naar de disco, maar deze keer wilde Naomi niet mee, omdat ze naar haar vriendje moest.

4 Bij zijn vertrek als directeur raakte Tienoppen zijn dure leaseauto kwijt en moest hij de sleutels van het kantoor inleveren. (correct)

5 Volkomen onverwacht vloog de kat van Frederike achter een jonge merel aan, maar hij kreeg het diertje gelukkig niet te pakken.

6 Om de leefbaarheid in de wijk te verbeteren worden deze bloemperken aangelegd en zullen binnenkort enkele rustbanken worden geplaatst.
(correct)

7 De kampioen kreeg de lauwerkrans om zijn schouders gehangen en hij mocht daarna een ereronde maken in een antieke, door paarden getrokken Friese slede.

Of:

De kampioen kreeg de lauwerkrans om zijn schouders gehangen en daarna mocht hij een ereronde maken in een antieke, door paarden getrokken Friese slede.

8 Van de rector mocht ik twee dagen eerder op vakantie, maar mijn ouders kregen toch een boete toen ik op Schiphol werd gecontroleerd.

9 Morgen wordt het prachtig weer en kunnen we dus best naar het strand gaan. (correct)

10 Zoals in de overeenkomst vermeld zijn de reparatiekosten voor uw rekening en ik verzoek u het bedrag zo spoedig mogelijk op mijn rekening te storten.

Paragraaf 9 Geen symmetrie

Opdracht 20

1 De bekendste problemen aan het loket zijn de lange wachttijden, de afstandelijke benadering en de trage dienstverlening.

2 Mevrouw De Wit doet haar vrijwilligerswerk voor de sociale contacten die ze erdoor opdoet en voor de samenleving.

Of:

Mevrouw De Wit doet haar vrijwilligerswerk om sociale contacten op te doen en om iets voor de samenleving te betekenen.

3 Doven schijnen het in het dagelijks leven vaak nog moeilijker te hebben dan blinden.

Of:

Een dove schijnt het in het dagelijks leven vaak nog moeilijker te hebben dan een blinde.

4 De ledenvergadering van de tennisclub besloot de contributie te verhogen en op twee banen verlichting aan te leggen.

Of:

De ledenvergadering van de tennisclub besloot dat de contributie verhoogd zou worden en dat op twee banen verlichting aangelegd zou worden.

5 Als je met een bevriend stelletje op zomervakantie gaat, kan dat een levenslange vriendschap opleveren of (een heleboel) irritaties.

Of:

Als je met een bevriend stelletje op zomervakantie gaat, kan dat opleveren dat je levenslang vrienden wordt, of dat je elkaar gaat irriteren.

6 In deze tekst bespreken we wat biodiesel is, hoe de brandstof wordt bereid en wat de voor- en nadelen van het product zijn.

7 Als men in het bedrijfsleven een positie aan de top wil bereiken, zal men er keihard voor moeten werken.

Of:

Als je in het bedrijfsleven een positie aan de top wilt bereiken, zul je er keihard voor moeten werken.

Opdracht 21

1 *8 Onjuiste inversie*

Vorige week was Matthew voor de zevende keer te laat op school en nu zal hij zijn verdiende straf niet meer ontlopen.

Of:

Vorige week was Matthew voor de zevende keer te laat op school en hij zal nu zijn verdiende straf niet meer ontlopen.

2 *7.1 losstaand zinsgedeelte*

Een verhoging van de btw op bioscoop- en theaterkaartjes zal de prijs met zo'n 12 procent opdrijven, waardoor er vrijwel zeker minder bezoekers zullen komen.

3 *5 foutieve samentrekking*

Katja deed voor de camera haar kleren uit en deed daardoor goede zaken met een wereldwijd bekend glossy mannenblad.

4 *1.4 contaminatie*

Het volk van Sierra Leone heeft een hoge prijs betaald voor de vrijheid in de vorm van vele getraumatiseerde landgenoten, die voor de rest van hun leven verminkt zijn.

Of:

Het volk van Sierra Leone heeft duur betaald voor de vrijheid in de vorm van vele getraumatiseerde landgenoten, die voor de rest van hun leven verminkt zijn.

5 *4 dat/als-constructie*

Wilde dieren moeten zelfstandig naar voedsel zoeken, omdat ze op den duur volledig afhankelijk worden van de mens, wanneer ze steeds worden bijgevoerd.

6 *1.3 pleonasme*

Alvorens maatregelen te nemen moet de regering uitzoeken wat de oorzaken zijn van de problemen op de huizenmarkt. (Laat 'eerst' weg.)

7 *2.2 onduidelijk verwijzen*

Ferdinand zei tegen zijn vriend: 'Ik heb gehoord dat Elinde Matthijssen uit 4 vwo verliefd op jou is.'

Of:

Ferdinand zei tegen zijn vriend: 'Ik heb gehoord dat Elinde Matthijssen uit 4 vwo verliefd op mij is.'

8 2.1 onjuist verwijswoord

Het CDA heeft over hoge salarissen van bestuurders in de publieke sector een duidelijk standpunt. De partij vindt (of: Het vindt) dat die niet meer mogen verdienen dan de minister-president.

9 1.4 contaminatie

We zullen zo snel mogelijk stappen moeten zetten om de inflatie in de eurozone terug te dringen.

Of:

We zullen zo snel mogelijk iets moeten ondernemen om de inflatie in de eurozone terug te dringen.

10 3 incongruentie

De Partij voor de Dieren is van mening dat het wild in de Oostvaardersplassen, dat onnodig honger lijdt in barre winters omdat er dan te weinig voedsel beschikbaar is, geholpen moet worden.

11 4 dat/als-constructie

Er zijn politici die beweren dat Afrika zich sneller economisch zal ontwikkelen, als we de ontwikkelingshulp staken.

12 1.5 dubbele ontkenning

De verdachte bleef voor de rechtbank tot het einde toe volhouden dat hij de moord op de oude vrouw in Deventer niet had gepleegd.

Of:

De verdachte bleef voor de rechtbank tot het einde toe ontkennen dat hij de moord op de oude vrouw in Deventer had gepleegd. (Laat 'niet' weg.)

13 9 Geen symmetrie

Omdat de prijzen er hoog zijn en (omdat) de reis erheen erg lang duurt, gaan maar weinig Nederlanders op vakantie naar Japan.

Of:

Vanwege de hoge prijzen en (vanwege) de lange reistijd, gaan maar weinig Nederlanders op vakantie naar Japan.

14 1.3 pleonasme

Davy Klaassen, A-junior van Ajax, speelde tegen NEC voor het eerst in de Eredivisie en bepaalde met zijn treffer de eindstand op 3-0.

(Laat 'zijn debuutwedstrijd' weg.)

Of:

Davy Klaassen, A-junior van Ajax, speelde tegen NEC zijn debuutwedstrijd in de Eredivisie en bepaalde met zijn treffer de eindstand op 3-0. (Laat 'voor het eerst' weg.)

15 1.4 contaminatie

Volgens Herman Pleij is Desiderius Erasmus een van de belangrijkste geleerden uit de historie van de Nederlanden.

Of:

Volgens Herman Pleij behoort Desiderius Erasmus tot de belangrijkste geleerden uit de historie van de Nederlanden. (Laat 'een van' weg.)

16 5 foutieve samentrekking

De zomervakantie is in Nederland vaak nogal regenachtig en die brengen we daarom het liefst in het zonovergoten Middellandse Zeegebied door.

17 1.2 tautologie

Het Nederlands volleybalteam behaalt meestal goede resultaten, maar de laatste tijd heeft de ploeg enkele pijnlijke nederlagen geleden. (Laat 'echter' weg.)

Of:

Het Nederlands volleybalteam behaalt meestal goede resultaten; de laatste tijd heeft de ploeg echter enkele pijnlijke nederlagen geleden. (Laat 'maar' weg.)

18 6 foutieve beknopte bijzin

Als hij aan Holland dacht, stroomden in de gedachten van de dichter Hendrik Marsman brede rivieren traag door oneindig laagland.

Of:

Denkend aan Holland zag dichter Hendrik Marsman brede rivieren traag door oneindig laagland stromen.

19 6 foutieve beknopte bijzin

Terwijl hij staarde naar het ingewikkelde economische vraagstuk op zijn bureau, dwaalden Jan Kees' gedachten af naar de rustige jaren voor hij minister werd.

Of:

Starend naar het ingewikkelde economische vraagstuk op zijn bureau liet Jan Kees zijn gedachten afdwalen naar de rustige jaren voor hij minister werd.

20 8 Onjuiste inversie

De clubleiding besloot Ton Jansen vanwege zijn kritische opmerkingen tegenover de pers te schorsen en hij stond bijna een heel seizoen op non-actief.

Of:

De clubleiding besloot Ton Jansen vanwege zijn kritische opmerkingen tegenover de pers te schorsen en daardoor stond hij bijna een heel seizoen op non-actief.

21 1.1 onjuiste herhaling

Je moet van die behoudende docenten boven de vijftig maar niet te veel initiatieven tot onderwijsvernieuwing meer verwachten. (Laat het tweede 'van' weg.)

22 7.2 zinnen aan elkaar plakken

De media zijn steeds oplettender geworden als het gaat om politiek en politici. Ze zitten overal met de neus bovenop.

Opdracht 22

Een politicus moet iemand zijn met een onbesmet verleden. Maar dat zijn ze (2.1) niet altijd. Een bekende vrouwelijke politica (1.3) die een misstap heeft begaan, is Philomena Bijlhout. Na op 21 juli 2002 te zijn beëdigd (6) duurde haar carrière nog slechts enkele uren. Voordat ze in Nederland in de politiek ging. Was (7.1) ze namelijk in Suriname lid geweest van de milities van Desi Bouterse. De publieke opinie was indertijd dat

als (4) ze die milities verlaten had vóór de schandalige decembermoorden van 1982, ze gerust staatssecretaris kon worden. Maar helaas voor haar dook er plotseling een foto uit 1983 tevoorschijn (1.4), waarop ze in militair uniform stond afgebeeld. Bijlhout besloot daarop zich terug te trekken. Het kabinet was nog maar net begonnen en (5) haar (2.1) eerste lid meteen al kwijt.

Bijvoorbeeld:

Politici moeten mensen zijn met een onbesmet verleden. Maar dat zijn ze niet altijd. Een bekende politica (Laat 'vrouwelijke' weg.) die een misstap heeft begaan, is Philomena Bijlhout. Nadat ze op 21 juli 2002 was beëdigd, duurde haar carrière nog slechts enkele uren. Voordat ze in Nederland in de politiek ging, was ze namelijk in Suriname lid geweest van de milities van Desi Bouterse. De publieke opinie was indertijd dat ze gerust staatssecretaris kon worden, als ze die milities verlaten had vóór de schandalige decembermoorden van 1982. Maar helaas voor haar kwam er plotseling een foto uit 1983 tevoorschijn (dook er plotseling een foto uit 1983 op), waarop ze in militair uniform was afgebeeld. Bijlhout besloot daarop zich terug te trekken. Het kabinet was nog maar net begonnen en was zijn eerste lid meteen al kwijt.

SPELLING, Hoofdstuk 1 Werkwoordspelling

Paragraaf 1 Persoonsvorm

Opdracht 1

1

landde: stam + de, want de d van *landen* zit niet in 't ex - f o k s ch aa p

taxiede: stam + de, want de i van *taxiën* zit niet in 't ex - f o k s ch aa p

2

Rond: stam, want er staat *je* achter de pv

optelt: stam + t, want het onderwerp *je* staat voor de pv

3

checkte: stam + te, want de k-klank van *checken* zit in in 't ex - f o k s ch aa p

deletete: stam + te, want de t-klank van *deleten* zit in in 't ex - f o k s ch aa p

4

stuurde: stam + de, want de r van *sturen* zit niet in 't ex - f o k s ch aa p

arriveert: stam + t, want het onderwerp bij de pv is *hij*

konden: eindigt op een d, want als je het langer maakt hoor je een d

5

vindt: onjuist, want het onderwerp is *ik*, dus alleen de stam: vind

vermeld: onjuist, want het onderwerp is *de krant*, dus stam + t: vermeldt

6

word: onjuist, want het onderwerp is *je broer*, dus stam + t: wordt

bevind: onjuist, want het onderwerp is *hij*, dus stam + t: bevindt

7

onthoudt: onjuist, want het onderwerp is *je (achter de pv)*, dus alleen de stam: word

leerd: onjuist, want het onderwerp is *je (voor de pv)*, dus stam + t: leert

8

hockeydt: onjuist, want het onderwerp is *Meindert Jan*, dus stam + t: hockeyt

golfd: onjuist, want het onderwerp is *hij*, dus stam + t: golft

9

stelde: juist (stam + de), want de l van *stellen* zit niet in 't ex - f o k s ch aa p

meebetaald: onjuist, want het onderwerp is *een gescheiden ouder*, dus pv = stam + t: meebetaalt

10

raakte: juist (stam + te), want de k van *raken* zit in in 't ex - f o k s ch aa p

haalde: onjuist (moet met één d); de l van *halen* zit niet in 't ex - f o k s ch aa p, dus stam + de = haal + de

bloedden: juist (stam + den = bloed + den), want de d van *bloeden* zit niet in 't ex - f o k s ch aa p

11

gebeurt: onjuist, gebeurt is pvtt, dus stam + t: gebeurt

behoudt: juist, want het onderwerp is *mijn vriendin*, dus pv = stam + t: behoudt

12

vind: juist, want het onderwerp is *ik*, dus alleen de stam

geloofd: onjuist, want het onderwerp is *je (voor de pv)*, dus stam + t: gelooft

schaadt: juist, want het onderwerp is *je (voor de pv)*, dus stam + t (schaad + t)

Opdracht 2

1 voorspelt, wordt

2 vind, verdient, betaalt

3 verzuimt, houdt (in)

4 barbecuet, tennist, golft

5 Gelooft, word

6 bidt, opleidt, traint

7 e-mailt, reist

8 bungeejumpt, houdt

9 vindt

10 controleert, passeert

Opdracht 3

1 bedreigden, eisten, stopte

- 2 verspreidde, vermeldde
- 3 afbrandde, stortte (in).
- 4 Beweerden, weigerden
- 5 raakten, gooiden, verrichtte
- 6 feestten, bedierf
- 7 Berispte, vloekte
- 8 aanwendde, faalden, aanwakkerde
- 9 barbecueden, verbrandden, oplette
- 10 blowde, castte

Opdracht 4

- 1 mixte, serveerde, bridgeden (bridgeten)
- 2 regende, gutste, stroomde
- 3 wisten, schepten
- 4 wint, koopt, vestigt
- 5 Vermoedden, pleegden
- 6 Ergerde, uitjouwden, beledigden
- 7 schrikken (af), veroorzaken) // schrikten (af), veroorzaakten
- 8 stofzuigt, rondten (af)
- 9 stortte (neer), leidde
- 10 poetst, glanst // poetste, glansde

Paragraaf 2 Overige werkwoordsvormen

Opdracht 5

- 1
 - gezandstraald: voltooid deelwoord; de l van *zandstralen* zit niet in 't ex - f o k s ch aa p, dus met een d
 - behandeld: voltooid deelwoord; de l van *behandelen* zit niet in 't ex - f o k s ch aa p, dus met een d
- 2
 - gekoeld: bijvoeglijk naamwoord van een voltooid deelwoord; zo kort mogelijk: de l van *koelen* zit niet in 't ex - f o k s ch aa p, dus met een d
 - verfrissend: onvoltooid deelwoord: infinitief + d
- 3
 - gevroesde: bijvoeglijk naamwoord van een voltooid deelwoord; zo kort mogelijk: de z van *vrezen* zit niet in 't ex - f o k s ch aa p, dus met -de
 - aangepakt: voltooid deelwoord; de k van *aanpakken* zit in 't ex - f o k s ch aa p, dus met een t
- 4
 - moordend: onvoltooid deelwoord: infinitief + d
 - plunderend: onvoltooid deelwoord: infinitief + d
 - verbrande: bijvoeglijk naamwoord van een voltooid deelwoord; zo kort mogelijk: de d van *verbranden* zit niet in 't ex - f o k s ch aa p, dus met -de
 - verwoeste: bijvoeglijk naamwoord van een voltooid deelwoord; zo kort mogelijk: de t van *verwoesten* zit in 't ex - f o k s ch aa p, dus met -te
- 5
 - weggestuurt: onjuist; voltooid deelwoord: de r van *wegsturen* zit niet in 't ex - f o k s ch aa p, dus met een d: weggestuurd
 - betrapd: onjuist; voltooid deelwoord: de p van *betrappen* zit in 't ex - f o k s ch aa p, dus met een t: betrapt
 - mokkent: onjuist; onvoltooid deelwoord: infinitief + d
- 6
 - belant: onjuist; voltooid deelwoord: de d van *belanden* zit niet in 't ex - f o k s ch aa p, dus met een d
 - geraakd: onjuist; voltooid deelwoord: de k van *raken* zit in 't ex - f o k s ch aa p, dus met een t
- 7
 - teleurstellent: onjuist; bijvoeglijk naamwoord van een onvoltooid deelwoord: infinitief + d: teleurstellend
 - beschouwt: onjuist; voltooid deelwoord: de w van *beschouwen* zit niet in 't ex - f o k s ch aa p, dus met een d: beschouwd
- 8
 - overbelasde: onjuist; bijvoeglijk naamwoord van een voltooid deelwoord; zo kort mogelijk: de t van *belasten* zit in 't ex - f o k s ch aa p, dus met -te: belaste
 - gezapd: onjuist; voltooid deelwoord: de p van *zappen* zit in 't ex - f o k s ch aa p, dus met een t: gezapt
- 9

verzandde:	onjuist; bijvoeglijk naamwoord van een voltooid deelwoord; zo kort mogelijk; de d van <i>verzanden</i> zit niet in 't <u>e</u> x - <u>f</u> o <u>k</u> <u>s</u> <u>ch</u> aa <u>p</u> , dus met -de: verzande
uitgebaggerd:	juist; voltooid deelwoord: de r van <i>uitbaggeren</i> zit niet in 't <u>e</u> x - <u>f</u> o <u>k</u> <u>s</u> <u>ch</u> aa <u>p</u> , dus met een d
gebracht:	juist; voltooid deelwoord van een sterk werkwoord; langer maken, dan hoor je een t, dus met een t
10	
gewandeld:	juist; voltooid deelwoord: de l van <i>wandelen</i> zit niet in 't <u>e</u> x - <u>f</u> o <u>k</u> <u>s</u> <u>ch</u> aa <u>p</u> , dus met een d
genietent:	onjuist; onvoltooid deelwoord: infinitief + d: genietend
doorgeprikt:	onjuist; voltooid deelwoord: de k van <i>doorprikken</i> zit in 't <u>e</u> x - <u>f</u> o <u>k</u> <u>s</u> <u>ch</u> aa <u>p</u> , dus met een t: doorgeprikt
11	
achteropgeraakt:	juist; bijvoeglijk naamwoord van een voltooid deelwoord; zo kort mogelijk; de k van <i>raken</i> zit in 't <u>e</u> x - <u>f</u> o <u>k</u> <u>s</u> <u>ch</u> aa <u>p</u> , dus met een t
geconfronteerd:	juist; voltooid deelwoord: de r van <i>confronteren</i> zit niet in 't <u>e</u> x - <u>f</u> o <u>k</u> <u>s</u> <u>ch</u> aa <u>p</u> , dus met een d
bindent:	onjuist; bijvoeglijk naamwoord van een onvoltooid deelwoord: infinitief + d: bindend
verwijderd:	onjuist; voltooid deelwoord: de r van <i>verwijderen</i> zit niet in 't <u>e</u> x - <u>f</u> o <u>k</u> <u>s</u> <u>ch</u> aa <u>p</u> , dus met een d: verwijderd
12	
gedode:	juist; bijvoeglijk naamwoord van een voltooid deelwoord; zo kort mogelijk; de d van <i>doden</i> zit niet in 't <u>e</u> x - <u>f</u> o <u>k</u> <u>s</u> <u>ch</u> aa <u>p</u> , dus met -de
geslacht:	juist; voltooid deelwoord; zo kort mogelijk; de t van <i>slachten</i> zit in 't <u>e</u> x - <u>f</u> o <u>k</u> <u>s</u> <u>ch</u> aa <u>p</u> , dus met een t

Opdracht 6

- 1 od – huppelend, od – zwaaiend, vd – gehuldigd
- 2 bn – verlichte, bn – feestende, vd – getrakteerd, bn – schitterende
- 3 bn – geurende, vd – gekookt, vd – geserveerd
- 4 gw – Word, gw – bind, bn – gesjeesde, vd – gehaald
- 5 bn – gepinde, vd – teruggestort
- 6 bn – bereide, vd – opgediend
- 7 vd – gedoucht, vd – geplonsd
- 8 bn – gestuurde, od – scheldend
- 9 bn – vergrote, od – schitterend
- 10 gw – Verraad, vd – gewaardeerd

Opdracht 7

- 1 pvvt – luchtte, pvvt – strooide
- 2 pvtt – wordt, od – wisselend, pvtt – meldt
- 3 bn – belande, vd – opgetreden, bn – boeiend, vd – verteld
- 4 od – voorbereidend, pvtt – bestudeert // pvvt – bestudeerde, inf – weergeven
- 5 pvtt – wordt, bn – geoliede, pvvt – werd
- 6 od – Staande, pvvt – aarzelde, pvvt – stapte, bn – stromende
- 7 pvvt – duwden, bn – gehate, pvvt – haalden
- 8 bn – gekochte, vd – verwelkt
- 9 vd – verrast, pvvt – hoorden, bn – bekritiseerde, vd – opgestapt
- 10 pvvt – sprak (toe), bn – overleden, bn – troostende, od – bemoedigend

Opdracht 8

- 1 antwoordt, stelt
- 2 Raad (aan), bekritiseerde, wordt, vervaardigd, behandeld
- 3 gevolleybald, kanoot, survivals
- 4 Vindt, verhuisd
- 5 verlate, dreigden, missen
- 6 gesaved, crashte
- 8 vind, verzuchtte, beginnende
- 9 braken, merkte, getafeld
- 9 uitgelogd, at, vouwde (open), lezen
- 10 vermoedend, georganiseerd, stapte (binnen)

Paragraaf 3 Lastige gevallen in de werkwoordspelling

Opdracht 9

- 1 verlichte, vindt

- 2 verbaast, verteld, behandeld
- 3 verwachten, beweert
- 4 herstelt, beschadigd
- 5 verwoeste, verbrande
- 6 bevroeden, verplichte
- 7 Wordt, vind
- 8 verbaasd, beweert
- 9 vermoeden, verwachtte, wachten
- 10 luidt, herstelt, betaalt

Opdracht 10

Bijvoorbeeld:

1

Waarom antwoord je niet als ik je wat vraag?

De minister antwoordt op de vraag van de parlementariër.

2

Ik brand altijd mijn vingers aan de oven.

Waarom brandt die barbecue nu nog steeds niet?

3

Straks glijd je nog uit over die bananenschil daar.

Het ijs glijdt niet goed, want er ligt zand op.

4

Meld jij ons even aan voor de avondvierdaagse?

U meldt ons dus tijdig wanneer u het land wilt verlaten.

5

Het lijkt me beter dat ik de fietsen vastbind aan de auto.

Als je me vastbindt aan die boom, kijk ik je nooit meer aan.

Opdracht 11

Bijvoorbeeld:

1

Waarom heb je als scheidsrechter je eigen club zo benadeeld ?

Een eerlijke slager benadeelt zijn klanten natuurlijk niet.

2

Hoelang werd de gevangene door de politie ondervraagd?

De douane ondervraagt alle mensen die met softdrugs in hun bagage worden aangehouden.

3

'Hebt u al eens in het warme Spanje overwinterd, opa?' vroeg John.

De Nederlandse boerenzwaluw overwintert elk jaar ergens in Zuid-Europa.

4

Is er veel veranderd in jullie dorp sinds ik vertrok?

Het lijkt wel of hier nooit iets verandert.

5

We waren verbaasd, omdat Emile Roemer alle zetels uit de peilingen weer verloren had.

Het verbaast ons dat jij altijd zulke dure kleren koopt.

Opdracht 12

Bijvoorbeeld:

1

De avonturiers aanvaardden de moeilijke opdracht die de minister hun gaf.

Dat voorstel kunnen de onderhandelaars onmogelijk aanvaarden.

2

Geduldig beantwoorde de kampioen de vragen van de pers.

Zeggen de niet beantwoorde vragen ook iets over de geënkquêteerden?

3

Zouden die eenden behalve witbrood ook croissantjes lusten?

Vroeger lustten we geen spruitjes en andijvie, maar nu wel.

4

Misleidde de vos in de fabel de ooievaar met mooie praatjes?

Maar de misleide ooievaar kon zich wreken tijdens een maaltijd.

5

In de schaars verlichte zaal kon ik het programma van de show niet lezen.

De lantaarnpaal verlichtte alle hoekjes van het kleine pleintje.

Opdracht 13

- 1 gegijzeld, wordt, leidt
- 2 Stampvoetend, mopperend, gemiste, liep // loopt
- 3 verheugt, verpachten, verhuist
- 4 gescoord, werd, bestraft, ontblote, gerend
- 5 wordt, verwachte, gehaald
- 6 bemestte, zaait (in)
- 7 gestrande, gesleept
- 8 gerooide, wordt, verhandeld
- 9 verlichte, geklede, kleumend
- 10 ingerichte, glanzende, vergulde, gepleisterde

Hoofdstuk 2 Overige spellingregels

Paragraaf 1 Leestekens

Opdracht 1

- 1 De voorzitter zei: 'We gaan nu beginnen met de vergadering, heren.'
- 2 'Als jullie de eerste les goed doorwerken,' zei de lerares, 'gaan we het tweede uur een video kijken.'
- 3 'Wie ben je nu weer aan het bellen, Loes?' vroeg moeder. 'Op die manier is je beltegoed zo weer op.'
- 4 Op onze school zijn diverse buitenschoolse activiteiten: een schaakclub, een elektronicaclub, een debatclub, een bigband en een strijkenensemble.
- 5 'Zodra de bel gaat,' zei de conciërge, 'mogen jullie de school in. Eerder niet.'
- 6 In dit tropische zwembad vind je van alles: glijbanen, duikplanken, drijfmiddelen en diverse bubbelbaden.
- 7 'Het zou best eens kunnen dat Israël vroeg of laat Iran aanvalt,' zei de secretaris-generaal.
- 8 De secretaris merkte op: 'Dames, mevrouw Van der Boot is met kennisgeving afwezig.'

Paragraaf 2 Hoofdletters

Opdracht 2

- 1 De rooms-katholieke geestelijke Gerd ter Huurne gaat in de winter altijd schaatsen op de Noordwest-Overijsselse meren.
- 2 'Ik reken er eigenlijk wel op,' zei Lydia de Groot-ter Apelt tegen de thuisgroenteboer, 'dat u volgende week Brussels lof en postelein voor me meebrengt.'
- 3 Luidruchtig prijst de marktkoopman zijn waren aan: 'Kom mensen, koop hier lekkere kaas uit Alkmaar, stroopwafels uit Gouda of heerlijke Zeeuwse roomboterbabbelaars.'
- 4 'Ga jij wel mee naar dit concert met kerstliederen, Marie?' vroeg haar zus. 'Of luister je liever naar muziek uit het Verre Oosten?'
- 5 'De kapitein van cruiseschip Costa Concordia gaat waarschijnlijk niet vrijuit,' zei een Italiaanse rechter desgevraagd in het journaal van Rai Uno.
- 6 'Verdraaid nog aan toe,' verzuchtte Elianne, 'wie had nou gedacht dat de Hoeksteen, die mooie gereformeerde kerk, in mei verkocht gaat worden?'

Opdracht 3

Volgens Brits onderzoek, dat gepubliceerd is in de Engelse krant Daily Mail, zorgt een vaste relatie ervoor dat vrouwen blijvend dikker worden. Een van de onderzoekers zegt: 'Bij 90% van de vrouwen die een vaste relatie krijgen, is er een aanzienlijke toename van het lichaamsgewicht te meten in de eerste maanden van de relatie.' Uit de publicatie blijkt dat ongeveer 25% van de vrouwen circa 7 kg aankomt, terwijl bij 10% een gewichtstoename van meer dan 13 kg te meten is. Waardoor vrouwen met een vaste relatie aankomen, wordt niet duidelijk uit dit onderzoek. Wel worden mogelijke oorzaken genoemd. Sophie: 'Mijn partner kan zo lekker koken.' Mary-Ann: 'Ik hoef me nu geen zorgen meer te maken over mijn figuur.' Een mogelijke oorzaak is dat vrouwen voor zichzelf dezelfde portie eten opscheppen als voor hun partner, terwijl een vrouw gemiddeld 500 calorieën minder nodig heeft dan een man.

Paragraaf 3 Meervoudsvorming

Opdracht 4

- 1 niveaus
- 2 displays
- 3 bases
- 4 dandy's
- 5 alpaca's

- 6 stommeriken
- 7 kubussen
- 8 gemeentes, gemeenten
- 9 medici
- 10 maanzeeën
- 11 kangoeroes
- 12 crematoria, crematoriums
- 13 canapés
- 14 bacteriën
- 15 tandraderen
- 16 fotografen
- 17 poriën
- 18 fantasieën
- 19 beauty's
- 20 melodieën
- 21 buggy's
- 22 groentes, groenten
- 23 garanties
- 24 feeën

Paragraaf 4 Tussenklanken in samenstellingen

Opdracht 5

1 hogeschool	het eerste deel is een bijvoeglijk naamwoord
2 groenteboer	'groente' heeft zowel een meervoud op -n als op -s
3 kippenhok	'kip' heeft alleen een meervoud op -en
4 aanvangssalaris	bij 'aanvangsniveau' hoor je de tussen-s
5 benzinelucht	benzine heeft geen meervoud
6 zonnenschijn	bij 'zon' denk je aan één specifieke zon, dus: zonnenschijn
7 paardestal	'paarden' heeft alleen een meervoud op -en, dus: paarden
8 liefdesmart	in 'liefdespaar' hoor je de tussen-s, dus: liefdessmart
9 landingsnelheid	in 'landingsbaan' hoor je de tussen-s, dus: landingssnelheid
10 methodenstrijd	'methode' heeft ook een meervoud op -s, dus: methodestrijd
11 brekenbeen	onjuist, want 'breken' is een werkwoord, dus: brekebeen
12 rijstebrij	juist, want 'rijst' heeft geen meervoud
13 boordevol	juist: 'boorde' is een versterking bij het bijvoeglijk naamwoord 'vol'
14 armelui	juist, want 'arm' is een bijvoeglijk naamwoord
15 reuzengezellig	onjuist, want reuze is een versterking bij het bijvoeglijk naamwoord 'gezellig', dus: reuzegezellig

Opdracht 6

- 1 lindeboom
- 2 burgemeestersstoel
- 3 hogeschool
- 4 wollegoed
- 5 pruimenjam
- 6 apenrots
- 7 staatssecretaris
- 8 apetrots
- 9 stoelendans
- 10 tarwebloem
- 11 publieksjury
- 12 scheepssmid
- 13 varkensziekte
- 14 rodekool
- 15 wiegendood
- 16 waardestijging
- 17 bergingsschip
- 18 hinkepoot
- 19 blokkadeschip

- 20** sterkedrank
- 21** gedachtespinzel
- 22** linzensoep
- 23** karnemelk
- 24** gerstenat

Paragraaf 5 Verkleinwoorden

Opdracht 7

- 1** spelletje
- 2** cakeje
- 3** blaadje
- 4** taxiëtje
- 5** radiootje
- 6** cafeetje
- 7** scheepje
- 8** chocolaatje
- 9** koninkje
- 10** bh'tje
- 11** parapluutje
- 12** A4'tje
- 13** dinertje
- 14** kringetje
- 15** pony'tje
- 16** raampje
- 17** fluitje
- 18** glaasje
- 19** jongetje
- 20** weggetje, wegje

Paragraaf 6 Aan elkaar of los

Opdracht 8

- 1** eropuit trekken
- 2** theedrinken
- 3** vierentwintig miljoen
- 4** roestvrijstalen pannen
- 5** in bezit nemen
- 6** inbezitneming
- 7** zich ervan afmaken
- 8** een veelgevraagd artiest
- 9** eronderdoor kruipen
- 10** enkelereisafstand
- 11** ervan uitgaan
- 12** teraardebestelling
- 13** ter aarde bestellen
- 14** eroverheen klimmen
- 15** adembenemende voorstellingen

Paragraaf 7 Liggend streepje

Opdracht 9

- 1** niet-leden
- 2** 's-Heerenbroek
- 3** geneesheer-directeur
- 4** doe-het-zelfzaak
- 5** cameraopstelling

- 6 college-uren
- 7 polio-inenting
- 8 radioantenne
- 9 werkgroep-Van Tamelen
- 10 bureauagenda
- 11 gala-avond
- 12 genieopzichter
- 13 medespeler
- 14 pabostudent
- 15 staakt-het-vuren
- 16 antidiscriminatiewet
- 17 vanille-ijsje
- 18 huis-aan-huisblad
- 19 medeoprichter
- 20 Noordoost-Limburg

Opdracht 10

- 1 op- en aanmerkingen
- 2 primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden
- 3 systeeminstallatie en -dienstverlening
- 4 dames- en herenfietsen
- 5 kerstverlichting en -versiering
- 6 hbo-werk- en -denkniveau
- 7 maandag-, dinsdag- en woensdagmorgen
- 8 kooklessen en -cursussen
- 9 provinciale en gemeentepolitiek
- 10 oude en nieuwe gebouwen
- 11 schapen- en geitenin- en -uitvoer
- 12 carnavalsfeesten en -optochten
- 13 auto-in- en -verkopers
- 14 keel-, neus- en oorarts
- 15 hoger en middelbaar onderwijs

Opdracht 11

- 1 apos-trof
- 2 even-wel
- 3 finan-ciële
- 4 ge-ergerd
- 5 naar-stig
- 6 ri-chel
- 7 slan-gen
- 8 strooi-en
- 9 werkloos-heid
- 10 zeg-gen
- 11 ang-stig
- 12 lon-gen
- 13 koei-en
- 14 koe-tje
- 15 ge-irriteerd

Paragraaf 8 Trema

Opdracht 12

- 1 kopiëren
- 2 cafeïne
- 3 toilet
- 4 bevoeiing
- 5 conciërge
- 6 diëten

- 7 geofferd
- 8 geïllustreerd
- 9 jojoën
- 10 linoleum
- 11 mecanicien
- 12 mozaïek
- 13 officieel
- 14 sensuele
- 15 vacuüm
- 16 zeeën
- 17 aorta
- 18 beïnvloeden
- 19 België
- 20 patiënt

Paragraaf 9 Apostrof

Opdracht 13

- 1 cc'en
- 2 Gertrudes handtasje
- 3 lelietje
- 4 Mayra's broer vond dat Ella d'r haar moest laten groeien.
- 5 paria's
- 6 subsidies
- 7 't Is 's zondags stil op straat in 's-Gravenzande.
- 8 traytje
- 9 Trix' zusje gaat 's avonds om acht uur naar bed.
- 10 zzp'er
- 11 baby'tje
- 12 sms'en
- 13 kolibrietje
- 14 SP'ers
- 15 Uit Tijmens verslag is 't goed af te leiden dat z'n ergernis groot was.

Paragraaf 10 Accenten

Opdracht 14

- 1 cheque
- 2 condoleance
- 3 coupé
- 4 crème fraîche
- 5 depot
- 6 façade
- 7 gêne
- 8 rechaud
- 9 scène
- 10 volière
- 11 employé
- 12 enquête
- 13 paté
- 14 Provençaals
- 15 ragout

Paragraaf 11 Getallen

Opdracht 15

- 1 Volgens dit onderzoek maakt een op de zeven Nederlanders regelmatig discriminerende opmerkingen.

- 2 Heb jij 16 miljoen euro gewonnen in de 29e oudejaarsloterij?
- 3 Toen Doornroosje vijftien jaar werd, prikte ze zich aan een spinnewiel en viel ze voor honderd jaar in slaap.
- 4 De voorbereiding voor carnaval begint op de elfde dag van de elfdemaand om 11.11 uur, want elf is het getal van de dwaasheid; daarom is er ook een raad van elf.
- 5 Bij de grootste vliegtuigramp aller tijden op 27 maart 1977 kwamen 583 mensen om het leven.
- 6 Dit huis op Marialaan 26 heeft het prachtige telefoonnummer 034-5676543.
- 7 Op het kerstgala van 23 december mochten niet meer dan tweehonderd leerlingen komen, omdat er maar vijf docenten toezicht wilden houden.

Paragraaf 12 Sommige of sommigen?

Opdracht 16

- 1 enkele
- 2 degenen, anderen
- 3 sommige, meeste
- 4 oudste
- 5 zieken, zieke
- 6 vele
- 7 rijken, minderbedeelden
- 8 slechthorenden
- 9 enkele, andere
- 10 meesten, allerbesten

Paragraaf 13 Probleemwoorden

Opdracht 17

- 1 adolescent
- 2 althans
- 3 begrafenis
- 4 begroeiing
- 5 carrière
- 6 dichtstbijzijnde
- 7 eczeem
- 8 gewelddadig
- 9 hardnekkig
- 10 manoeuvreren
- 11 nochtans
- 12 practicum
- 13 recensie
- 14 represailles
- 15 toentertijd

Opdracht 18

- 1 accommodatie
- 2 agressie
- 3 begroeiing
- 4 debacle
- 5 gerechtelijk
- 6 liniaal
- 7 millimeter
- 8 namelijk
- 9 onverbiddelijk
- 10 parallellen
- 11 product
- 12 racisme
- 13 staatsiebezoek
- 14 toernooi

Opdracht 19

Opdracht 20

- 1** 'Op het vwo had ik bij biologie vaak practicum', zei onze docent Frans, meneer Van den Broek. 'Toentertijd moest je namelijk onder de microscoop insecten observeren.'
- 2** Kwam de koningin voor het staatsieportret aanrijden in haar luxueuze slee, of gebruikt deze adellijke dame die het laatste decennium alleen nog maar voor begrafenis?
- 3** De Zuid-Hollandse deelnemers aan het toernooi vreesden enigszins voor een debacle en tekenden protest aan tegen de reglementen; niettemin was de scheidsrechter onverbiddelijk: de spelregels bleven ongewijzigd.
- 4** 'Vind jij een racistische opmerking een excuus voor zulk agressief gedrag?' vroeg de directrice, die onderwijl nadacht over mogelijke represailles.
- 5** Door te barbecueën met de burgemeester en vertegenwoordigers van de rechterlijke macht probeerde de directeur de slechte financiële positie van het bedrijf te maskeren om zo een faillissement af te wenden.

WOORDENSCHAT, Hoofdstuk 1 Grieks en Latijn

Paragraaf 1 Griekse en Latijnse woorden en woorddelen

Opdracht 1

1 archaïsch	f niet hedendaags; verouderd (vooral gezegd van taalgebruik)
2 audiovisueel	e met beeld en geluid
3 bibliografie	c beschrijving van gebruikte literatuur; literatuurlijst
4 democratie	h staatsvorm waarbij de macht bij het volk ligt
5 demografie	b beschrijving van bevolkingsontwikkelingen
6 homogeen	d gelijksoortig; van dezelfde aard of samenstelling
7 monarchie	a alleenheerschappij; staatsvorm waarbij de functie van staatshoofd overgaat van ouders op kinderen
8 proces-verbaal	j verslag van een wetsovertreding, opgetekend door een politieambtenaar
9 theocratie	i staatsvorm waarbij de godsdienst en religieuze regels de wetten voorschrijven
10 telepatie	g overbrenging van gedachten en gevoelens zonder deze uit te spreken of op te schrijven

Opdracht 2

Eigen antwoord.

Opdracht 3

1 autobiografie	beschrijving van je eigen leven – auto-: zelf, eigen; bio-: leven; -grafie: beschrijving
2 polyfoon	meestemmig – poly-: veel, meer; -foon: geluid, stem
3 xenofilie	verheerlijking van alles wat vreemd (anders, exotisch) is – xeno-: vreemd; -filie: liefde/interesse voor
4 thermotherapie	behandelwijze die gebruik maakt van warmte – thermo-: warmte; therapie: behandeling; verzorging
5 telegrafie	het overbrengen van berichten via een telegraaf (een elektrisch seintoestel) – tele-: ver; -grafie: beschrijving
6 sympathie	genegenheid; gevoel van vriendschap en verbondenheid – sym-: samen; -pathie: pijn; lijden; gevoel
7 neologisme	nieuw gevormd woord; neo-: nieuw; -logie: leer; (het Griekse logos betekent o.a. woord)
8 pseudoniem	schuilnaam; pseudo: vals, onwaar; -oniem: naam
9 orthopedagoog	opvoedkundige die zich bezighoudt met probleemkinderen; ortho-: recht; paid-: kind
10 psychopaat	iemand met een ziekelijke karakterafwijking die door zijn gedrag een gevaar is voor de samenleving; psyche: geest, ziel; pathos: pijn, lijden, gevoel
11 atheïst	iemand die het bestaan van God ontkent; ongelovig; a-: niet; theo-: god
12 contradictie	tegenstrijdigheid; contra-: tegen, omgekeerd; dicti-: voorschrijven (ook: zeggen)
13 transcultureel	wat overgaat van de ene naar de andere cultuur; trans-: over(heen)
14 antropologie	wetenschap die de mens en zijn eigenschappen bestudeert; antropo-: mens; -logie: leer
15 monoloog	alleenspraak; mono-: één, alleen; -loog: spreken
16 bigamist	iemand die met twee mensen tegelijkertijd getrouwd is; bi-: twee; -gamie: huwelijk
17 megafoon	apparaat om gesproken woorden te versterken; mega-: groot; -foon: geluid
18 ultraorthodox	zeer recht of streng in de leer; ultra-: uiterst; ortho-: recht
19 megalomaan	grootheidswaanzinnig; megal-: groot; -manie: waanzin
20 homoniem	gelijk in klank, maar verschillend in betekenis; homo-: gelijk; oniem: naam, woord

Opdracht 4

Eigen antwoord.

Opdracht 5

1 polygamie	veelwifverij; huwelijkse staat waarbij een man met meerdere vrouwen getrouwd is
2 grafoloog	handschriftkundige
3 autodidact	iemand die zichzelf een bekwaamheid heeft aangeleerd zonder hulp van een leraar of deskundige
4 heterofoon	zeer verschillend; uit duidelijk verschillende onderdelen of typen bestaand
5 bibliofiel	liefhebber van boeken; iemand met een grote voorliefde voor boeken
6 antoniem	woord met een tegengestelde betekenis
7 monomaan	geheel door één bepaalde zaak (bijvoorbeeld een vak) in beslag genomen
8 archeoloog	oudheidkundige
9 supranationale	boven de naties uitgaande of staande
10 misantroop	mensenhater; iemand die andere mensen schuwt

Opdracht 6

Eigen antwoord.

Opdracht 7

1 expliciet	uitdrukkelijk
impliciet	niet uitdrukkelijk; stilzwijgend
2 intramuraal	tussen de muren; binnenshuis; binnen de instelling
extramuraal	buiten de muren; wat zich buiten het huis of de instelling afspeelt
3 organisch	het karakter dragend van een orgaan; ingericht als iets levends
anorganisch	niet levend; niet tot het dieren- of plantenrijk behorend
4 antipathie	weezin; negatieve gevoelens ten opzichte van een persoon
sympathie	positieve, warme gevoelens ten opzichte van een persoon
5 continu	doorgaand; niet ophoudend
discontinu	met onderbrekingen
6 illusie	droombeeld; ideale, onwerkelijke voorstelling van iets
desillusie	verstoring van een droombeeld
7 relevant	van belang; ter zake (doend)
irrelevant	niet van belang; niet ter zake (doend)
8 held	iemand die zich dapper en groots gedraagt
antiheld	het tegendeel van een held; soort lafaard
9 motiveren	stimuleren; redenen geven om zich voor iets in te spannen
demotiveren	niet stimuleren; redenen geven om zich niet voor iets in te spannen
10 actief	bezig; werkend
inactief	niet werkend; passief
11 materieel	stoffelijk; wat uit materie bestaat
immaterieel	niet stoffelijk; geestelijk
12 these	stelling
antithese	tegenstelling
13 intensief	grondig; met grote intensiteit
extensief	niet grondig; oppervlakkig
14 prenataal	wat voor de geboorte plaatsvindt
postnataal	wat na de geboorte plaatsvindt
15 productief	iets opleverend
improductief	niets opleverend
16 functioneren	werken; een functie vervullen
disfunctioneren	niet (goed) werken; een functie slecht vervullen

Paragraaf 2 Latijnse uitdrukkingen

Opdracht 8

1 malafide	g onbetrouwbaar
2 communis opinio	a algemene mening
3 contradictio in terminis	j term die een innerlijke tegenspraak bevat
4 pars pro toto	c beeldspraak die een deel in plaats van het geheel noemt
5 pro Deo	m voor niets; zonder financiële of materiële vergoeding
6 curriculum vitae	o zakelijke opsomming of beschrijving van je levensloop
7 stante pede	e meteen; op staande voet
8 in optima forma	l volledig; op-en-top
9 corpus delicti	n voorwerp waarmee een moord of doodslag wordt gepleegd
10 alter ego	b andere kant van jezelf; tweede ik
11 status quo	k toestand van het ogenblik; situatie zoals die nu is
12 ad rem	i scherp; raak; gevat
13 postscriptum	f naschrift; toevoeging onder aan een brief of mail ná de handtekening
14 persona non grata	h ongewenst persoon
15 modus vivendi	d manier van leven

Opdracht 9

- 1 contradictio in terminis
- 2 curriculum vitae
- 3 stante pede
- 4 in optima forma
- 5 postscriptum
- 6 pars pro toto
- 7 ad rem
- 8 corpus delicti
- 9 communis opinio
- 10 malafide

Hoofdstuk 2 Moeilijke woorden

Paragraaf 1

[NB Dit is geen opdracht, maar de woorden behoren wel tot de leerstof.]

1	verifieerbare	wat te controleren is (op waarheidsgehalte)
2	methodologie	leer van de correcte methoden van wetenschappelijk onderzoek
3	concreet	niet abstract; tastbaar; met praktische voorbeelden
4	maatschappelijk relevant	wat belang en nut heeft voor de samenleving
5	implicaties	gevolgen; consequenties
6	hypothese	stelling waarin je nauwkeurig omschrijft wat voor uitslag je van een onderzoek verwacht
7	toetsen	vaststellen of iets klopt; testen
8	empirisch	proefondervindelijk; op basis van waarnemingen
9	variabelen	kenmerken of eigenschappen die kunnen variëren en de uitkomst van het onderzoek beïnvloeden

Opdracht 1

1	notabelen	vooraanstaande lieden – voorbeelden
2	plausibel	geloofwaardig; aannemelijk – tegenstelling
3	spin-off	onverwacht of onbedoeld bijproduct van een oorspronkelijke toepassing of een product dat voor iets anders bedoeld was – voorbeeld(en); woorddelen uit een andere taal
4	posttraumatische	wat na een (lichamelijke of geestelijke) verwonding optreedt en als gevolg daarvan geldt – woorddelen
5	egalitair	van gelijk niveau – omschrijving; woorddelen
6	de-escalatie	vermindering van spanning of gespannen toestand – woorddelen
7	evident	duidelijk – tegenstelling
8	clichés	afgesleten, te vaak gebruikte uitdrukkingen – voorbeeld
9	verbaal geweld	agressie door middel van taal, vooral scheldwoorden – definitie
10	desperate	wanhopige – woord uit een andere taal (Engels: desperate)
11	willekeur	onberedeneerd, irrationeel gedrag; keuzes of beslissingen waarin geen lijn valt te ontdekken – voorbeeld; woorddelen
12	autochtone	oorspronkelijke; van oorsprong van hier afkomstige – tegenstelling
13	drogreden	redenering die niet klopt – omschrijving
14	interbellum	periode tussen beide wereldoorlogen – synoniem; woorddelen (uit het Latijn)
15	contaminatie	verhaspeling (vaak van twee uitdrukkingen) – voorbeeld
16	nuanceren	afzwakken – omschrijving
17	elite	bovenlaag van de bevolking, als tegenstelling van 'het volk' – tegenstelling
18	segregatie	sociale en vaak ook geografische scheiding van bevolkingsgroepen – omschrijving
19	progressief	vooruitstrevend – synoniem
20	desastreus	vernietigend; zeer ernstig – omschrijving

Paragraaf 2 Woorden rond het thema 'Economie, financiën en recht'

Opdracht 2

1	illegale	onwettige
2	maakt inbreuk op	e schendt; overtreedt

3 auteursrecht	i uitsluitend recht van een maker van kunst of wetenschap om zijn werk openbaar te maken en te vermenigvuldigen
4 intellectueel eigendom	recht om ideeën te gelde te maken
5 kenniseconomie	economie waarin veel groei ontstaat door veelal technische kennis
6 schaduweconomie	tak van het economisch leven die zich bezighoudt met niet-geregistreerde bezigheden, zoals zwartwerk
7 innovatie	vernieuwing, vooral door nieuwe technieken voor productprocessen
8 gereproduceerd	opnieuw vervaardigd; weergegeven
9 exclusieve	h uitsluitend
10 censuur	controle van overheidswege op media, kunst etc. bijvoorbeeld om critici de mond te snoeren
11 privileges	j voorrechten
12 ontdruken	l zich onttrekken aan; aan iets weten te ontkomen
13 gilde	a beroepsgroep; groep mensen met hetzelfde ambt die elkaar steunen in hun werk
14 wederrechtelijke	onrechtmatige; wat tegen de wet is
15 distributie	verspreiding
16 winstbejag	f sterke gerichtheid op geld verdienen
17 gat in de markt product	vrij plotselinge mogelijkheid om geld te verdienen doordat er grote behoefte is aan een product
18 uitbuiten	m zoveel mogelijk voordeel behalen uit; misbruik maken van
19 hegemonie	d overheersing; opperheerschappij
20 lucratieve	k winstgevende; voordelige
21 kaste	b gesloten groep van mensen, bijvoorbeeld in religieuze of maatschappelijke zin
22 clandestien	heimelijk; illegaal
23 omzet	g totaalbedrag dat een ondernemer in een bepaalde periode ontvangt voor goederen, diensten etc.
24 jurisprudentie	c manier waarop bepaalde zaken zijn berecht; rechtsopvatting zoals die blijkt uit genomen beslissingen
25 rechtsvervolgning	onderzoek dat door justitie wordt ingesteld om na te gaan of er strafbare feiten zijn gepleegd

Opdracht 3

1 balans	o overzicht van bezittingen, tegoeden en schulden
2 broodwinning	t werk of zaak waarmee iemand z'n geld verdient voor levensonderhoud
3 commercie	h handel waarbij het alleen om winst gaat
4 eenheidsmunt	k officieel internationaal betaalmiddel dat de nationale munten in verschillende landen vervangt, met name de euro in Europa
5 faillissement	a bankroet; situatie waarin een bedrijf de schulden niet meer kan betalen
6 fiscus	q staatskas; belastingdienst
7 fusie	p samengaan (van bedrijven, instellingen e.d.)
8 garant staan voor	i in geval van nood de financiële verplichtingen van iemand anders op zich nemen; borg staan voor
9 hypotheek	f geld dat iemand leent met een huis als onderpand
10 inflatie	s waardevermindering van het geld
11 infrastructuur	r voorzieningen voor vervoer zoals (spoor)wegen, vliegvelden, bruggen en nutsleidingen
12 kosten-batenanalyse	b berekening van de kosten die gemaakt moeten worden en de opbrengsten
13 liquide middelen	g geld dat voorhanden is
14 ombuigingen	d bezuinigingen (eufemisme)
15 onroerend goed	c bezittingen die niet te verplaatsen zijn, zoals huizen, land e.d.
16 rendement	l opbrengst; financiële uitkomst; nuttig effect
17 stagnatie	m oponthoud; stilstand; vertraging in ontwikkeling
18 subsidie	e geld (meestal van de overheid) dat bedoeld is om mensen, verenigingen etc. te steunen
19 transactie	n overeenkomst waarbij goederen worden verkocht
20 vervaardigen	j maken; produceren

Opdracht 4

1 infrastructuur
2 fusie
3 broodwinning
4 inflatie
5 stagnatie
6 ombuigingen
7 staat garant voor
8 fiscus
9 liquide middelen
10 subsidie

- 11 eenheidsmunt
- 12 rendementen
- 13 hypotheek
- 14 commercie
- 15 faillissement

Opdracht 5

- 1 winstbejag
- 2 omzet
- 3 wederrechtelijk
- 4 gat in de markt
- 5 auteursrecht
- 6 innovatie
- 7 gilde
- 8 ontdoken
- 9 distributie
- 10 clandestien
- 11 jurisprudentie
- 12 kenniseconomieën

Paragraaf 3 Woorden rond het thema 'Politiek'

Opdracht 6

1 interrupties	e onderbrekingen, meestal van een betoog doordat iemand uit de zaal een vraag stelt of een opmerking maakt
2 versoberen	soberder (eenvoudiger en minder luxe) maken
3 liberaal	m vrijzinnig; behorend tot de politieke beweging die de nadruk legt op individuele vrijheid
4 commotie	beroering; opwinding; gedoe
5 het Binnenhof	g plein in Den Haag met de gebouwen waar de Eerste en de Tweede Kamer vergaderen, metonymisch voor 'de Nederlandse politiek'
6 onparlementair	c grof; op een onbeschaafde en ontactische manier gezegd
7 kabinetscrisis	politieke crisis door de val van het kabinet, bijvoorbeeld omdat de steun van een meerderheid in het parlement ontbreekt
8 minderheidskabinet	kabinet dat steunt op een minderheid in het parlement
9 coalitie	a aantal politieke partijen of landen die samenwerken; partijen die samen een regering vormen
10 gedogen	h toestaan; dulden
11 oppositie	f partijen die niet regeren; tegenstand
12 electoraat	politieke aanhang; verzameling van kiesgerechtigde mensen
13 financieringstekort	d nadelig verschil tussen verwachte inkomsten en uitgaven (meestal van een staat)
14 poldermodel	Nederlandse overlegcultuur, met name tussen werkgevers en werknemers, waarbij men streeft naar overeenstemming (consensus)
15 de sociale partners	(vertegenwoordigers van) werkgevers en werknemers
16 sociale onrust	ontevredenheid bij de bevolking over het gevoerde beleid die zich uit in stakingen, werkonderbrekingen, protestdemonstraties
17 polarisatie	k verscherping of benadrukking van tegenstellingen
18 particulier initiatief	aanzet tot economische activiteiten van individuele burgers, zoals het opzetten van een eigen bedrijf
19 oneliners	korte, krachtige uitspraak
20 jan met de pet	de gewone man
21 demagogie	l volksmennering; proberen om mensen voor zich te winnen door misleidende en opruiende uitspraken
22 charisma	i uitstraling; bijzondere gave om anderen te boeien
23 dialoog	tweespraak; gesprek tussen twee mensen of partijen
24 totalitaire	b gericht op absolute staatsmacht
25 insinuaties	j verdachtmakingen

Opdracht 7

1	populisme	populist	populistisch	volksbeweging; politieke beweging die het volk probeert aan te spreken
2	socialisme	socialist	socialistisch	politieke beweging die een sociaal rechtvaardige maatschappij nastreeft waarin de sterkeren de zwakkeren zoveel mogelijk steunen
3	realisme	realist	realistisch	filosofische stroming die uitgaat van de werkelijkheid; levenspraktijk die zich richt op de waarneembare werkelijkheid; het uitbeelden van een meteen herkenbare werkelijkheid (vooral in literatuur en schilderkunst)
4	communisme	communist	communistisch	politiek systeem waarbij de productiemiddelen iedereen toebehoren en de opbrengst naar behoefte verdeeld wordt; maatschappijvorm met een alles overheersend staatsgezag dat principieel streeft naar evenredige verdeling
5	anarchisme	anarchist	anarchistisch	ontkenning van elk staatsgezag; leer die elke vorm van staatsgezag verwerpt; beweging die (staats)gezag bestrijdt

Opdracht 8

1	achterban	d groep mensen die iemand vertegenwoordigt
2	campagne	f grote actie voor een bepaald doel; (vaak) verzamelnaam voor acties in verkiezingsstrijd
3	constitutie	e grondwet
4	deregulering	n vereenvoudiging van regels en procedures
5	draagvlak	k steun
6	formateur	h iemand die van de koningin de opdracht krijgt om een kabinet te vormen
7	in de wandelgangen	a aanduiding voor wat buiten officiële vergaderingen gezegd wordt
8	kiesdrempel	i minimum aantal stemmen dat nodig is voor het behalen van een parlamentszetel
9	klokkenluider	g iemand die een misstand openbaar maakt in een organisatie of bedrijf waarvoor hijzelf werkt
10	lastenverzwaring	o verhoging van belastingen
11	lekken	c doelbewust iets wat geheim moet blijven, aan de pers doorspelen
12	portefeuille	l taak die aan een minister is toevertrouwd; (oorspronkelijk) opbergmap voor officiële stukken
13	privatisering	j proces waarbij steeds meer overheidsdiensten in private (particuliere) handen overgaan
14	reces	m vakantieperiode voor politici; periode waarin geen vergaderingen zijn
15	speerpunten	b belangrijke zaken; zaken waaraan de prioriteit wordt gegeven

Opdracht 9

- 1 kiesdrempel
- 2 reces
- 3 constitutie
- 4 portefeuille
- 5 in de wandelgangen
- 6 klokkenluider
- 7 draagvlak
- 8 lekken
- 9 speerpunten
- 10 achterban

Opdracht 10

- 1 electoraat
- 2 demagogie
- 3 charisma
- 4 commotie
- 5 onparlementair
- 6 totalitaire
- 7 liberale
- 8 coalitie
- 9 sociale partners
- 10 minderheidskabinet
- 11 oppositie
- 12 interrupties

Opdracht 11

- 1** het Catshuis de naam van de ambtswoning van de minister-president, gelegen in Den Haag; die kan hier officieel bezoek ontvangen; ook vindt er (onofficieel) politiek overleg plaats in het Catshuis; oorspronkelijk is het huis gebouwd voor Jacob Cats (1577-1660), bekend dichter en politicus.
- 2** het Torentje het Torentje is onderdeel van het Binnenhof; in die kleine toren bevindt zich de werkkamer van de minister-president; de aanduiding wordt vaak in verband gebracht met (informeel) overleg dat daar gevoerd wordt over het politieke beleid.
- 3** de senaat de Eerste Kamer; tezamen met de Tweede Kamer vormt de senaat het parlement; de senaat heeft een controlerende functie; wetten die door de Tweede Kamer zijn aangenomen, moeten vervolgens nog 'door de senaat'; soms kan de Eerste Kamer een wet tegenhouden doordat de samenstelling van de Eerste Kamer vaak niet dezelfde is als de zetelverdeling in de Tweede Kamer; de Eerste Kamer wordt niet direct gekozen, maar via de Provinciale Staten.
Het woord 'senaat' is regelrecht uit het Latijn overgenomen. Tijdens het Romeinse Rijk was het een college van honderden senatoren dat soms veel en soms wat minder macht had.
- 4** het Binnenhof het plein in Den Haag met onder andere de gebouwen van de Eerste en de Tweede Kamer; de aanduiding verwijst vaak naar 'de Nederlandse politiek' of 'het Nederlandse politieke machtscentrum'.
- 5** het poldermodel benaming voor constructief overleg dat gericht is op het bereiken van consensus (overeenstemming) en dat volgens sommigen typisch Nederlands is, vandaar: poldermodel; meer specifiek verwijst het naar het overleg tussen werkgevers en werknemers om gezamenlijk tot goede arbeidsvoorwaarden en voldoende werkgelegenheid te komen, in tegenstelling tot een situatie waarbij via bijvoorbeeld stakingen goede arbeidsvoorwaarden worden afgedwongen.